

Búvópatak

Polgári, kulturális és társadalmi havilap

2021. február – XX. évfolyam 2. szám

Ára: 560 Ft

*Nincs lágyabb, mint a víz,
mégis a köveket kivájjá:
nincs külön nála.*

Lao-ce: Az út és erény könyve,
részlet

Szűrni vagy
nem szűrni

2

*Dr. Szutrély Péter
jegyzete*

A megvalósítás
logikája

4

*Varga Domokos György
készülő kettőskönyvéből*

A kerítés mellett

8

Farkas Judit novellája

Ez is benne van
a pakliban

16

*Petrozsényi Nagy Pál
elbeszélése*

Balatoni
kalendárka

19

*Németh István Péter
versfüzére*

A Szent Mihály-
domb kálváriája

21

Lukács János prózája

Szerepválaszaim

26

Baán Tibor kisprózái

Ilyés Barbara felvétele

DR. SZUTRÉLY PÉTER

Szűrni vagy nem szűrni?

...az-e nemesebb, ha tűri lelkünk a pimasz sors minden gonosz nyilát, vagy az, ha fegyvert fogunk a bajokra, s véget vetünk nekik?

Shakespeare: Hamlet – Nagymonológ,
Nádasdy Ádám fordítása 1999-ben

Ha így kérdezzük a dán királyfival, akkor ez már nem is kérdés, egyenesen válasz. Vegyük sorra. Miről beszélünk?

A pimasz sorsról. Az már igaz, ez az elmúlt év az emberiség számára egy merő pimaszság volt. 75 kerek esztendő békeidő után, mely során ugyan láttunk több, kevesebb pimaszságot, gyilkolást, rablást, rémet, az elmúlt télen beköszöntött egy nagyon pimasz új dimenzió. Egy lopakodó kórokozó alattomosan, megfoghatatlanul terjedő, ölésre kész. Az ösztönélet, a biológia gonosz nyila. Összetett világunk elleni bombatámadás, merénylet. A fehérjék bosszúja.

Az elkényelmesedett elme ugyan gyanított már valamit, a puha felelőtlenség, a ledér üresség mégsem tette lehetővé, hogy legalább néhányan őrt álljanak a bástyán. (Pedig Ady szölt: „...őrzők, vigyázzatok a strázsán!” Csak hát mi az, hogy strázsá?)

Igazán nem meglepetés, hiszen a „fertőző betegségek”, a járványok évezredek óta élnek luciferi életüket. Patkánnyal, bolhával, madárral, patással, denevérral, sertéssel társulva, ember ellenében. (A borzaskát, fájdalom, eddig általában kifeleedtük.)

A szép, régi járványok könyvekből ismerhetők meg, a XX. századiakat már képanyag is illusztrálja. „Spanyol nátha”. Hatalmas kórteremben fekvő, szenvedő betegek, közöttük ápolók fehér köpönyegekben, maszkkal. Rémes. Több, mint száz éve már.

Később, az 50-es években mosolygós kislány nyakig hatalmas hengerben fekszik. Vastüdő. Lélegeztető gép. Hallatára a frász tört bennünket, és kapkodtuk az iskolában a kockacukrot. Sabin-cseppekkel ízesítve. „Gyermekebénulás”. Igen, a szomszédban a Ferike is. Még szerencse, hogy nem került vastüdőbe. De járni már nem fog tudni. Rémes.

„Szintén Hongkong?” – kérdezte az ember taknyos, lázas, köhögéstől fuldokló embertársát a 60-as évek vége felé. Az ilyen napokon, hetekben sokat fizetett volna bárki egy kis hármás, legyengített vírussal dolgozó oltóanyagért, holmi „tetra” győnyörúségről (pl. *Vaxigrripp*) nem is beszélve. H1N1 az A csoportban, B és így tovább. Fele királyságunkat coronával együtt egy kis Brisbane törzsért, netán egy „Phuket szerű”-ért.

Úgy tűnik, a XX–XXI. századot a vírusok teszik aknamezővé. Pedig nem csak ők a gonosz nyilak. Ők a fehérjék apokalipsziséhez hozzák. Sajnos a teljes mai médiafrász kellős közepén sem kézenfekvő az a különbség, mely vírus, baktérium, ráadásul bacilus, baci között van. Kapásból azt sem tudja sok polgártárs, aki a „kókuszt ellen” kér oltást, hogy az vajon mi. Miért kókuszt? Mert kerek. És baci. És legtöbbször ronda tü-

dőgyulladás okoz. Egy aprócska, gonosz élőlény, egyiket például így is hívják: gonosz kókuszt. (Jó, inkább gonococcus... ej, hát mi is az a kankó? Nem, nem mankó...)

A vírus nem élőlény, csak egy be- és felcsavarodott adag örökítő anyag, komplikált fehérje, mely „szent okokból”, a biológia kegyetlenségével, semmivel nem törődve örökíteni akar. Nem él, csak van, nem hal, csak kiszárad. Hidegben, nedveségben lassabban, melegben, szárazban gyorsabban. A „coronás” (szándékosan c-vel, hiszen a k-vel egészen másképp foglalt fogalom) vírus csak annyival setétebb, hogy fehérje tüskéi (hm, borzaska?) nagyon ügyesen és gyorsan tapadnak meg az emberi nyálkahártyán, s máris furakodnak befelé a feltekert DNS-ek, indulnak örökíteni. Önmagukat továbbadni, terjeszteni, dudvamódra, önzőn. Még azt sem tudják, hogy ezzel esetleg gazdájukat elpusztítják, mert túlzásba viszik a szaporodást, a gazdaszervezet meg a kétségbeesett védekezést.

A cél tehát az, hogy a szervezet elhárító hadseregét most a coronavirus ellen mozgósítsuk.

Vajon milyen fegyvert foghatunk a bajokra? Kevés az öldöklő, pusztító vegyület, mint például a világon az első, még ma is hasznos penicillin. A II. világháború után aranyárban lehetett elérni, „mindent” gyógyított. Antibiotikum, vagyis élőlények, nevezetesen baktériumok ellen való, azokat megöli. („Baktericid”, mondja a tudósabbja.) Az antibiotikumok többségben viszont nem ölnek, hanem a baktérium szaporodását gátolják, hiszen a baktérium csak bizonyos szám elérése után okoz gyulladást. (Bakteriostatikus szerek.) Persze a baktérium sem hülye, miután sorra csiszoltak ellene jobbnál jobb fegyvereket, ma már e hatalmas hadi tábor, ami a kórt okozó típusokat illeti, többnyire hahotázásba kezd antibiotikumaink láttán. (Rezisztencia.) Hibás kezelési stratégiák, számtalan orvosi tudatlanság és könnyelműség vezetett ide, de ez már megint egy másik téma.

A cél tehát a kórokozó pusztítása. Ügyes (gyógy)szerek tehetik. Még ügyesebb viszont maga a szervezet, melybe bejutva a kis „gazemberek” vagy a kis örökítő fehérjebábok ellen egy egész hadsereg lép fel.

Hosszú évszázadokon át foglalkoztak azzal, hogy felismert fertőzéseket másokra átszállítva bizonyos ellenállást váltottak ki az adott betegséggel szemben. Edward Jenner, angol falusi doktor a XVIII. század második felében merészelte először tudatosítani ezt, amikor is megfigyelte, hogy a tehéneket fejő lányok kezén rendszeresen kiüt a tehénhimlő.

Ha ebből a himlőhólyagból váladékot vesz, azt egy egészséges bőrébe karcolja, akkor annál nem lép fel a betegség. Tehén latinul vacca. A váladék tehát vakcinus. Az oltás meg vakcináció. A kevés, kórt még igazán nem okozó, legyengített

vagy akár megölt, de még felismerhető betolakodó ellen, mely a vakcinában jut a szervezetbe, rövidebb, hosszabb ideig védekezik a szervezet. Ráadásul bizonyos láncreakciók útján még emlékezik is. Mindenféle oltásnak ez a lényege!

A többi „csekélység”. Mely kórokozó milyen kórt okoz? Könynyűt? Oltásra érdektelen. (Pl. a vírusos háttérű, két-három napos hasmenés.) Veszélyes kórt? Soroljuk? A himlő, gyermekbénulás, diftéria, szamárköhögés, a rosszindulatú felületi elváltozásokat okozó „HPV” (humán papilloma vírus, a nemi szervek kéretlen látogatója) – a vírusok világából. A baktériumokra is gondolva nem feledkezhetünk meg a tuberkulózis (morbus hungaricus) elleni remek BCG-ről. (Bacillus Calmette Guerin) E két illető találta meg a legyengítés lehetőségét, az oltás nagyon nagy hatású. Olyannyira, hogy manapság különleges adagolásban rosszindulatú betegségek ellen is bevethető, mint pl. a húgyhólyag rákjának utókezelésére. Nem feledhető a „tétanusz” sem, a rémes clostridium nevű baktérium, melynek mérge a merevgörcs kiváltója.

Ügyesek tehát ezek az oltások! Nem számolható az általuk megmentett emberi élet, elkerült sanyarú sors. „Fegyvert fogunk a bajokra” – azaz oltunk, oltakozunk, oltózkodunk. Nagyon helyes! Hamlet szerint „nemesb” az, ha tesz az ember önmagáért, másért, ha „fegyvert fog”, amennyiben van néki fegyvere. Egy lopakodó fehérjehalmaz ellen. A fenti esetek mutatják, hogy van. Adott esetben, a corona ellen a vértet, a szablya, mi több, a huszárló s lovása még bizonytalan. Jenner, Salk, Sabin, Calmette és a többiek sem lódulhattak néhány friss nap után vágatató nyergékbe. Az orvoslás lényege nem a kapkodás.

Összefüggések, hatások és következmények megfigyelése, mérése, a tapasztalatok kicserélése, vélemények és ellenvélemények összevetése a saját tapasztalattal azon személyek számára, akik bizalommal szegezik az orvosra kérdő tekintetüket. Nekik választ kell adni, érthetően, világosan. Orvosi zagyvalék (műhelynyelv...), fellengzős tudóskodás, száraz tudomákonny és holtkomoly mellébeszélés nem hoz semmiféle eredményt. A mai „orvoslás” legnehezebb területe.

Akkor most szűrni vagy nem szűrni? Egy kérdés, melyet orvosilag, emberileg megválaszolni nem lehet anélkül, hogy ne lássuk, láttassuk a háttérrel. Csakis akkor válaszolhatunk, ha legalább néhány elnagyolt vonással megmutatjuk, vajon mit csinál ebben az esetben az az oltás, ami a házhoz áll.

„Messenger RNS”. Világos? Valószínűleg nem. A cél tehát az, hogy a szervezet elhárító hadseregét most a koronavírus ellen mozgósítsuk. Tehető ez úgy, hogy „megkezeljük” a foglyul ejtett vírusokat, és amikor már elgyengültek, nem tudnak igazán szaporodni, betegíteni, beadjuk, így indítjuk be az ellentámadást. A klasszikus „aktív immunizálás” technikája. Mozgósíthatunk úgy is, hogy adott vírus egy-egy részét juttatjuk csak a szervezetbe, hozzá adva némi buzdító anyagokat is. A legyengített vírus persze lehet „nem annyira gyenge”, akkor fertőzést okozhat maga az oltás is. A vakcina kidolgozása aránylag lassú, hiszen mindig előlről kell kezdeni, munka- és tojásigényes is, általában ugyanis tojásokba oltják és gyengítik a kórokozót.

Néhány éve már, hogy felmerült az igény valami más immunizálási technikára. Nem kevés magyar hozzájárulással érkezett hát az mRNS eljárás. A gondolat az, hogy bármely adott kórokozónak jellegzetességei vannak, melyekből kiválogathatók a legkirívóbbak. Ezek bacinál is, vírusról is pon-

tosan meghatározható fehérjeláncok. A corona tüskéinek előállítását vezérlő, örökítő fehérjeláncot elő lehet állítani mesterségesen is, mint ahogy sok más hasonló „lyukkártyát” is, majd bejuttatni a szervezetbe, ahol a saját sejtjeink egy ideig a tüskére vagy más jellegzetességre átállva azokat termelik. Az elhárítás ezt betolakodónak veszi, és kész is az immunitás. Pofonegyszerű. Ja, még csak be kell csomagolni valamibe ezeket az örökítő „küldöncöket” (messenger), hogy egyáltalán be tudjuk juttatni. Például kicsike zsírgolyócskákba. Ha mindez kész, mehet az oltózkodás! Az egész anyag, illetve a kiváltott folyamat „átfut” a szervezeten, majd lebomlik.

Remek, szellemes technika, mely a valóságban természetesen igen fejlett biokémiai-biotechnikai, egyéb felkészültségeket kíván, nagy mennyiség előállítása különösen. Korunk új technikája. Azzal együtt, hogy korunk más új technikájánál is tapasztalható néha jelenségek, melyek „idegesítőek”. Ilyen például az anyag „törekenysége”, mely miatt a minuszokat biztosítani kell a szállításhoz. Ilyen a járvány miatt szinte elérhetetlennek tűnő mennyiség igénye, az előállítás egyszerű, fizikai korlátai. Miután pedig még nagyon friss eljárás, korábban nagy tömegű bevetésre nem került, kérdések sorakoznak, melyekre csak az idő és a gondos megfigyelések adhatnak választ. Így például: időköz a két oltás között? A védettség kialakulásának időlefutása? Vajon a védettség arra is kiterjed, s ha igen, milyen mértékben, hogy a beoltott tünetmentesen sem tud vírust terjeszteni? Vagy garatjában még ott lehet a nyavalyás, csak ő maga nem betegszik meg tőle? Rövidebb vagy hosszabb távon véd, vagyis meddig emlékezik a szervezet elhárítása? Oda jutunk, mint a gyermekbénulásnál, hogy a vírus (polio) itt van közöttünk, néha okoz is kisebb hasmenéseket, de az emberben terjedni, szaporodni, embert tönkre tenni már nem tud.

A hosszabb távon jelentkező vagy nem jelentkező „mellékhatások” vajon melyek lesznek? Hiszen tudjuk, hogy a gyógyítás alaptétele: hatás nincs mellékhatás nélkül. No és még néhány gond, melyek bizonyára tisztázódnak mind, csak hát igaz az, hogy rózsát, illetve immunitást a türelem terem.

Hallgassunk Hamletre! Fogjunk fegyvert, és vessünk véget a bajoknak!

VARGA DOMOKOS GYÖRGY

A megvalósítás logikája

1.

Megalkotott művének átfogó ismeretében, az élővilágra vonatkozó, széles körű kutatások, tudományos felfedezések eredményeinek tárgyilagos és logikus értelmezésével nyomon követhetjük, hogy Isten miként valósította meg nagyszabású teremtési programját.

2.

SZÖGEZZÜK LE: ha bebizonyosodik, hogy a teremtési program megvalósulása az észszerűség, előrelátás, tervszerűség, hatékonyság és gazdaságosság nyilvánvaló, cáfolhatatlan jegyeit mutatja, akkor logikus választ adhatunk arra a kérdésre, milyen szerepet játszhatott Isten s milyen a természet az élőlények kialakulásában. Szükség volt-e Isten közreműködésére, vagy mindent önállóan elvégezhetett a természet a maga törvényeivel.

Kitérő – Hogyan születhetett a halból víziló?

Őslénytani leletek és genetikai vizsgálatok bizonyítják, hogy évmilliók alatt egy kisebb tengeri halból kételtű, ebből hulló, ebből közepes méretű, patás szárazföldi emlős, ebből természetes, uszonyos tengeri emlős (cet), s ebből pedig – végezetül – édesvízi-szárazföldi, patás emlős (víziló) fejlődött ki.

Hogyan lehetséges ez?

A darwini evolúció közkeletű felfogása szerint: kellően erőteljes környezeti változás esetén, kellően hosszú idő alatt egy adott faj génállományában az éppen kedvező tulajdonságok – a környezeti nyomás kiváltotta alkalmazkodási kényszer miatt – szükségszerűen elszaporodnak, a kedvezőtlenek pedig kirotálódnak. Tehát „lassú víz partot mos” alapon, a megváltozott körülményekhez leginkább alkalmazkodni képes egyedek kedvező tulajdonságai (valamely elkülönülő populáción belül) egyre inkább uralkodóvá válnak, olyannyira, hogy ez egy idő után új fajok kialakulásához vezet. S ha elegendően hosszú idő áll rendelkezésre, akkor a kis lépésekből nagy változások lesznek, s a végére akár még egy víziló is leszármazottja lehet a hajdani kis halnak.

E felfogás szerint ez a hatalmas átalakulás-láncolat nem igényel semmiféle külső beavatkozást. A természet csak kihasználja a tulajdonságok (adottságok) fajon belüli szóródását, s elvégzi a természetes kiválasztást. Ha a megváltozott létfeltételek például egyértelműen a hosszabb csőrű pinyeknek kedveznek, akkor a fajon belül megnő a leghosszabb csőrrel megáldott egyedek túlélési és szaporodási esélye, s előbb egy hosszú csőrű piny populáció, végül pedig egy új pinyfaj alakul ki, amelynek egyedei csak egymással szapo-

rodnak, a hajdani fajtársaik továbbra is rövid csőrű leszármazottaival már nem.

A természetes kiválasztódás képes akár néhány évtized alatt is elvégezni ezt a munkát – egy ilyen mértékű változtatást –, még hozzá minden külső beavatkozás (értsd: természetfeletti közreműködés) nélkül. Ha pedig nemcsak évtizedek, hanem évmilliók állnak rendelkezésére, miért ne vezényelhetne le nagyságrendekkel nagyobb változtatásokat is?

Tény például, hogy a cetfélék családjába tartozó bálnák csoportjában felfedezhetők a hajdani szárazföldi patás állatok végtagjának csökevényei. Tehát nincs okunk kétségbe vonni, hogy e tengeri emlősök valamiképp a hajdani szárazföldi emlősök leszármazottai. Ha pedig egy közönséges szárazföldi patásból kialakulhatott egy uszonyos tengeri emlős, ráadásul e pillanatban bolygónk leghatalmasabb élőlénye, miért ne tudta volna a természetes kiválasztódás saját maga véghezvinni a teljes átalakítást, a haltól (sőt korábbról) kezdve egészen a vízilóig (sőt tovább is).

Csak hogy e tekintetben már az evolúció szellemi atyját is erős kétségek gyötörték: „A természetes kiválasztódás semmit nem tehet, amíg új, kedvezőbb változatok nem bukkannak fel.” S valóban: ha elfogadjuk is, hogy a halból egy hosszú átalakulási folyamat során patás állat, ebből meg bálna született, kiváló tudósaink arra már nem képesek megnyugtató választ adni, hogy az egyes stációknál honnan keveredtek elő az új, a túlélés szempontjából kedvezőbb változatok.

Kiss Viktor festménye

Gondoljunk például a haltól a vízilóig tartó fejlődési sorunknak arra az állomására, amelynél patás emlőseink ismét a vízi (tengeri) környezethez alkalmazkodtak, vagyis a törzsfajlás során egyszer már kipróbált élőhelyükhöz. Nincs okunk azt feltételezni, hogy e patások között eleve voltak olyanok, amelyeknek például a lába vagy a farka számottevően kedvezőbb formát öltött volna a vízi és úszó léthez a többiekéhez képest, emiatt pedig annyival sikeresebb fajfenntartónak bizonyultak volna társaiknál, hogy végül az ő kései leszármazottjaik változhattak bálnává az évmilliók során.

Helyesebb és megnyugtatóbb, ha e hatalmas átváltozások magyarázatát kutatva olyan tényezők után nézünk, amelyek a teljesen új fajok kialakulását nem köti a darwini természetes kiválasztódáshoz; de még a másik közkeletű tudományos magyarázathoz, a véletlenszerű génmutációkhoz sem.

Habár génmásolási hibák, valamint különösen erős környezeti behatások valóban képesek megváltoztatni valamely faj egyedeinek génállományát, de ez az utódokban csaknem mindig olyan torzulásokhoz vezet, amelyek a faj további egyedeinél nem javítják, inkább csökkentik az életképességet. Könnyen belátható, hogy sem egy értelmes teremtő, sem egy értelmesen felépülő, logikusan működő természet egy egész élővilág megalkotásánál nem alapozhat a véletlenszerű torzulásokra; ezek bár előfordulhatnak, esetleg még hozzá is járhatnak a fajok változatosságához, sokféleségéhez, de nem képezhetik egy célirányos fejlődés fő csapásirányát. Mint ahogy nincs is bizonyíték rá, hogy ezt képeznék.

Van viszont bizonyíték az ellenkezőjére: a természetben érvényesülő életelv fő szabály szerint éppen a véletlenszerű – hátrányos, káros, terméketlen – torzulások kiküszöbölésére törekszik.

A világtörténelem eddigi legnagyobb atomerőművi katasztrófája nyomán tudósok megfigyelték, hogy egyes féregfajok visszatértek az ivaros szaporodáshoz. Az egyik faj szexuális partnereket kereső példányainak aránya korábban 5% volt, ám miután élőhelyük erős sugárfertőzést szenvedett, az arányuk 22%-ra nőtt. E férgek azért váltottak át az ivaros szaporodásra, mert ennek révén felfrissülhet a genetikai készletük: a sugárzás miatt károsodott gének nem feltétlenül adódnak tovább a következő nemzedékbe, s ily módon kiküszöbölhetővé váltak a sugárzásból eredő betegségek, torzulások.

Ami a férgekkel történt – a vészhelyzetre való gyors és sikeres reagálás, egy korábbi létállapothoz való visszacsatolás –, erősen emlékeztet arra, amit a hangyákról tudhattunk meg korábban. Miként kiváló kutatók felfedezése nyomán megállapíthattuk, a puszta vészhelyzetre is képes megváltoztatni egy hangyatársadalom összetételét, méghozzá a hangyalárvákra kifejtett hatása révén: számottevően több természetes katonára vagy szuperkatona fejlődik ki belőlük a szokásoshoz képest, a fenyegetettségérzet nagyságától függően.

E tudományosan megalapozott megfigyelés eredményét elfogadva el kell fogadnunk annak a lehetőségét is, hogy a törzsfajlás során szintén történhetett és történhet hasonló: egy tetszőleges faj és környezete között megbomló összhang a faj egy vagy több egyedében olyan mértékű változásokat képes előidézni (kiváltani), hogy ez a faj jelentős átalakuláshoz, sőt új fajok kialakulásához vezethet. Mivel csak a tudatos ember képes arra, hogy a környezete módszeres megváltoztatásával állítsa vissza a megbomlott összhangot, az alacsonyabb fejlettségi szinteken létező fajok (ha el akarják kerül-

ni kipszttulásukat) arra kényszerülnek, hogy vagy így, vagy úgy, de mindenképp önmaguk (alakjuk, működésük, tulajdonságaik) megváltozásával-megváltoztatásával alkalmazkodjanak az új körülményekhez.

Vészhelyzetre került hangyáink esetében, úgy tűnik, olyan genetikai ősprogramok léptek működésbe, amelyek sokkal gyorsabb és rugalmasabb alkalmazkodást tesznek lehetővé, mint a darwini evolúció klasszikus útja-módja. Ezért érdemes nyomukba erednünk.

Igen figyelemre méltó, hogy a veszélyérzet az egyedfejlődés lárvállapotában idézett elő olyan változást, amely hangyáinknál gyors és sikeres alkalmazkodáshoz vezetett. Tehát olyan ősinformációk (ősprogramok) létezése után nyomozunk, amelyek nemcsak egyetlen, kész megoldást kínálnak, vagyis nemcsak egy előre beprogramozott, kizárólagos változatot támogatnak, hanem kereteket és irányokat szabnak inkább. Ezekben belül nyílik tág lehetőség az éppen időszerű helyzethez való alkalmazkodásra, egy éppen helyénvaló megoldás gyors kidolgozására.

Szoros összefüggés látszik az egyedi sors és a faj sorsa, megváltozása között...

A gyors alkalmazkodást elősegítő ősprogram keresésekor azt is látnunk kell, hogy a megfigyelt hangyáknál és féregknél a populációnak csupán egy része módosult, mindkét fajnál erős összhangban az állomány egészének létfenntartását (fennmaradását) fenyegető veszély jellegével és nagyságával. E vészhelyzetes, gyors reagálású válaszoknál tehát lényegében nem egyedi szinten dől el a kiválasztódás, hanem populációs szinten. Szoros összefüggés látszik az egyedi sors és a faj sorsa, megváltozása között: utóbbi nem egyszerűen valamely egyed természetes kiválasztódásán, az ily módon való kitüntetett szerephez jutásán múlik, hanem sokkal inkább azon, hogy az adott populáció egészében MINT ÖSSZEFÜGGŐ, EGYSÉGES LÉTEZŐBEN milyen válasz „gerjesztődik” a környezeti változásra.

Mivel a tudomány (legalábbis a fősodrata) ezt a szóban forgó, az elemek (egyedek) láthatatlan kölcsönhatásaiból szövődő „társas mezőt” egyelőre nem ismeri el természetes létezőként, tekintsük a populáció egészének vészhelyzetre adott választát TERMÉSZETFELETTI KIVÁLASZTÓDÁSNAK.

Az iménti példák alapján jó okkal feltételezhetjük, hogy valamely faj (populáció) mint egész, valamint ennek egyes egyedei egyszerre, egymással összhangban kezdik meg az alkalmazkodást a megváltozott körülményekhez. Nem az látszik döntő körülménynek (miként a természetes kiválasztódásnál), hogy egyik-másik egyednek vannak-e már az új feltételekhez jobban idomuló testrészei vagy testi tulajdonságai, hanem az, hogy vannak-e olyan egyedek, amelyek genetikailag rá vannak hangolódva a változásra, az új körülményekhez való alkalmazkodásra. Hogy ez a „ráhangolódás” mitől és hogyan következhet be, ezt is meg kell még fejtenünk.

Nagyon alapos mikrobiológiai kutatások és felfedezések bizonyítják, hogy a törzsfajlás során a legegyszerűbb többséjtű szerveződésektől kezdve a legmagasabb rendű élőlényekig minden egyedben megtalálhatók a következő gének:

– egyfelől azok, amelyek egy-egy létfunkció önálló, modul-szerű (szerkezeti és logikai) felépítéséért felelősek;
– másfelől pedig azok, amelyek aktivizálódásuk esetén a funkcionális modulokat célirányosan – az új létfeltételekkel összhangban – módosítják.

E biológiai programkészleteknek (ősinformáció-állományoknak) köszönhető, hogy viszonylag egyszerű genetikai módosulások is hatalmas változásokat képesek előidézni valamely faj egyedénél. Egy szemléletes példa: a félarasznyi egégnél és az emlősök legmagasabbikánál, az 5 métert is túlszárnyaló zsiráfnál a nyak felépítését ugyanazok a genetikai ősprogramok szabják meg; emiatt lehetséges, hogy hatalmas méretkülönbségük ellenére mindkét állat nyaka azonos számú – tör-ténetesen hét – csigolyából áll.

Mikrobiológus kutatók azt is bebizonyították, hogy a fajok fejlődése (evolúciós átalakulása) olyan tervek alapján zajlik, amelyek az élővilág egészében – tehát egyetemesen – léteznek. Az egyes nagyobb élőlénycsoportokhoz tartozók testének részei (funkcionális egységei) mindig meghatározott módon rendeződnek el, függetlenül az élőhelyüktől, környezetüktől. Ez az elrendeződés a testterv.

Jelenleg mintegy 35 állattörzs ismeretes, s ezek mindegyikét külön alaptestterv jellemzi. A TESTTERVEK EREDETÉT A TUDÓSOK NEM ISMERIK, a kutatási eredményeik azt viszont határozottan igazolták, hogy ezek az alapminták az állatvilág kialakulása szempontjából viszonylag korai földtörténeti időszakban (a kambriumban, a különféle állatfajok robbanásszerű megjelenésekor) már mind léteztek, s AZÓTA NEM KELETKEZTEK ÚJABBAK.

Vagyis az új élőlénytípusok mindegyike az ősi testtervek egy új módon való felhasználásával, másképpen való „kidolgozásával” (kifejeződésével) jött (jön) létre. A testterv (alpminta) által megszabott keretek között – az egyes mintaelemek (modulok) „kötelező” pozicionálásán túl – elvileg tetszőleges számú változat kivitelezésére, megvalósítására nyílik lehetőség. Emiatt lehetséges az, hogy a közös törzsfajlódási vonalba tartozó összes élőlény azonos alaptesttervből (mintából) kiindulva épüljön fel. Példánk esetében: a haltól a vízilóig.

...lehetséges az, hogy a közös törzsfajlódási vonalba tartozó összes élőlény azonos alaptesttervből kiindulva épüljön fel.

Ránézésre igen hatalmas a különbség egy tengeri hal, egy kúszó-mászó hulló, egy szárazföldi patás, egy szilás, farokuszonyos bálna és egy agyaras, négyvégtagos víziló között. Ha azonban a funkcionális egységeket és ezek elrendezési módját vesszük szemügyre, kétségbevonhatatlan az egymással, illetőleg a közös ősi testtervnek való megfelelés. Ha a felsorolt fajok egy-egy egyedének testvázát és főbb funkcionális egységeit közös koordináta-rendszerbe illesztjük, láthatóvá válik, hogy az arányok, a méretek jócskán változnak az idők során, de az elrendezés, a felfüggesztési pontok, az életfunkciók az eredeti felépítési elvet (mintát) követik. Az évmilliók során nőhet az eredeti haluszonyok felfüggesztési helyén hulló- vagy emlősláb, a hullólábak helyén madárszárny, az emlősláb helyén megint (egy másféle) uszony, s az uszony helyén nőhet megint (egy másféle) láb, csak egy valami nem

képzeltető el: hogy a mozgás, helyváltoztatás eme funkcionális egységei, illetőleg az ezeket kialakító programok figyelmen kívül hagyják az alaptesttervet, s mondjuk a szárny a vállból vagy a hátból nőjön ki. Miképpen egy tudós szellemesen és szemléletesen megállapította: „*Elképzelhetünk pl. »angyali« lényeket a vállukból kinövő szárnyakkal, de a valóságban a gerincesek szárnyai mindig módosult mellső lábak. A modern emlősök igen változatosak, de minden struktúrájuk az ősi emlősök meglévő struktúráinak módosulásával jött létre.*”

Ha például már kialakult az emlősök egyik közös ősenél a nyakrész szelvényes szerkezete a hét csigolyával, onnantól kezdve elegendő az alkalmazkodásért (az összhang megteremtéséért, visszaállításáért) felelős ősgéneknek akcióba lépniük, hogy előidézzék a nyak módosulását. S amiképpen egyszerű „vegyi” kezeléssel is rá lehetett venni a hangyalárvákat arra, hogy katonává fejlődjenek, ugyanígy egy természetes hatás is kikényszeríthette (előidézhette) azt a viszonylag gyors átalakulást, amelynek során egy rövid nyakú, antilopszerű fajból egy különlegesen hosszú nyakú állatfaj, a zsiráf keletkezett. Ehhez az átalakuláshoz, az alaptestterv birtokában, egy felelős génnek a növekedés helyét („koordinátáit”) kellett meghatározni, egy másiknak a testarányok megváltoztatására (a nyak megnyújtására) kellett utasítást adnia, a többi feladatot pedig a növekedést lebonyolító-szabályozó ősgének már önműködően levezényelheték, méghozzá a legelső zsiráfforma lények elődeinek embrionális állapotában.

Arra a kérdésre, hogy „mitől olyan hosszú a zsiráfnyak?”, tudósaink lényegében kétféle választ tudtak adni korábban. Az egyik szerint a zsiráfok antilopszerű elődeinek egyre magasabbra kellett nyújtogatniuk a nyakukat, hogy a fák lombkoronájának legelésével elegendő táplálékhoz jussanak. Ez az állandó „edzés” aztán – e nézet szerint – elvezetett oda, hogy egyre hosszabb nyakú utódok születtek... A másik közkeletű felfogás szerint pedig a tulajdonságok, méretek véletlenszerű szóródása kedvezőbb létfenntartási és szaporodási helyzetbe hozta az eleve hosszabb nyakú egyedeket, s ebből a kis méretkülönbségből az évmilliók során – a darwini természetes kiválasztódásnak köszönhetően – végül egy hosszú, zsiráfnyaknyi méretnövekedés adódott. A darwini felfogás modern követői, az evolúciós fejlődésbiológia kutatói a testterv és a speciális fejlesztőgének felfedezésével már nemcsak arra kaptak magyarázatot, hogyan képesek kis módosulások zsiráfnyaknyi változásokhoz vezetni, hanem arra is, hogyan képesek ennél hatalmasabbakhoz. Akkorához, amely a mi példánkban a tengeri haltól a szárazföldi patásig, majd a bálnán át a vízilóig vezetett.

A célirányos rendezettség, a tervszerű (funkcionális, modulszerű) felépítés azzal a nagy előnnyel jár, hogy az új létfeltételekhez való alkalmazkodáshoz nem kell a teljes élőlény kialakítását előlről kezdeni. Ilyen értelemben mondják a tudósok a természetre (az evolúcióra), hogy „gányol”. Aki pedig elismeri Isten közreműködését, ilyen értelemben mondhatja, hogy teremtőnk szemlátomást ügyelt az észszerűsége, tervszerűsége, gazdaságosságra: amit csak lehetett, funkcionális egységekbe tervezett és szervezett, s mindig is igyekezett minden, már kipróbált, sikeres elemet és részegységet újrahasznosítani, s csupán a fejlődéshez (alkalmazkodáshoz, megújuláshoz) feltétlenül szükséges változásokat végrehajtani.

Abból a kétségtelen tényből, hogy a bálna csontvázában megtalálták az egykori szárazföldi emlős patás végtagjának

csökevényét, még nem következik, hogy a bálna közvetlenül egy kész, kifejlett emlősből alakult volna ki, ennek utódai hosszú láncolatán keresztül. Sokkal logikusabb megoldás – akár a Teremtő, akár a természet részéről –, hogy az új életfeltétekhez (életmódhoz) való igazodás az alaptestterv meghatározott pontjainak és funkcionális egységeinek újratervezésével kezdődik, s a régi faj elrendezéséből és funkcionális egységeiből (pontosabban szólva: ezek terveiből, programjaiból) minden megőrződik, hasznosításra kerül, ami csak lehetséges. Az új tengeri lény nem fog visszatérni valamikori hal őse kopoltyús légzéséhez, inkább a szárazföldi patás jól bevált keringési rendszere fog (genetikai programjai segítségével) az új vízi életmódhoz alkalmazkodni. Ami pedig feleslegessé válik (mint a patás láb), az funkcióját, szerepét vesztí, elcsökevényesedik, de a szükségesnél nagyobb mértékű, módszeres eltüntetésével senki és semmi nem bajlódik.

...könnyebb a változásokat tervszinten összehangolni, mint ténylegesen magát a testet megváltoztatni...

Voltaképpen ebben a tervezési és teremtési logikában rejlik annak az igazi magyarázata, hogyan képzelhetők el ilyen hatalmas változások, átalakulások az élővilágban. Vegyük észre: az új fajok létrejöttékor voltaképpen nem egy régi faj egy kész egyede kezd el módosulni, hanem embrionális állapotának genetikai programjai. Nyilvánvaló, hogy könnyebb tervet módosítani, könnyebb a változásokat tervszinten összehangolni, mint ténylegesen magát a testet megváltoztatni, vagy egy funkcionális egység megannyi részegységét egyesével, valószínűségi ki- vagy átalakítani, és a valóságban igazítani egymáshoz.

Csontos Márta versei

Salto mortale

Nagy a népsűrűség idelent, Uram mégis egyedül ébrednek, mint faág végén reszkető, halálugrásra kész, fénytelen vízcsepp, bátortalan nézek fel hozzád a mennybéli mélybe.

Kiszolgáltattál magamnak, önnön gondolataimmal cimborálok, már csak emlékkép vagyok neked egykori Édenkerted fotóalbumában, elválaszt tőled egy sötétlő ördögárok.

Lehet, hogy már lemondta a találkozásról, mégis teszek egy utolsó kísérletet, mielőtt kiállítod nekem a menlevelet. Ellökhetsz magadtól, parancsra, vagy én indulok önként a csendbe, s az epikrízisben ez áll majd: Salto mortale.

3.

VEGYÜK ÉSZRE: Isten teremtési programjának megvalósulásához szükség volt olyan általános (egyetemes) felépítési és fejlesztési alaprogramokra, amelyek elősegítették a fajok fejlődését, alkalmazkodását, megváltozását, új élőlények kialakulását.

4.

FOGADJUK EL: a darwini evolúciónak csak korlátozott szerep juthatott az új fajok létrejöttében.

5.

FOGADJUK EL, hogy egy új faj kialakulását nemcsak természetes, hanem természetfeletti hatások is kiválthatják. Nevezzük ezt a jelenséget TERMÉSZETFELETTI KIVÁLASZTÓDÁSNAK.

6.

SZÖGEZZÜK LE: teljesen új fajok kialakulásakor a változások a tervek szintjén, embrionális állapotban indulnak el.

7.

Isten teremtési programja megvalósulásának ismeretében FOGADJUK EL: az észszerűség, előrelátás, tervszerűség, hatékonyság és gazdaságosság nyilvánvaló, cáfolhatatlan jegyei arra utalnak, hogy a teremtő szellemnek (értelemnek) vagy közvetlenül, vagy a természet segítségével, de mindenképp be kellett avatkoznia a földi élővilág teremtésének folyamatába.

8.

Megfejtése vár, hogy miképpen történhetett és történhet ez a beavatkozás, milyen szerep juthatott ebben Istennek, és milyen a természetnek (természeti törvényeknek).

Következik: A BEAVATKOZÁS LOGIKÁJA

Égi játéktér

Csak egy klikk, egy bejelölés, és elérhetlek téged. Égi tetőd alá én is beférek.

Meg akarom tartani a helyem, Uram, a tőled kapott terméklistán.

Melletted ébrednek, s nem félek magamra venni köntösöd, pedig nem rám méretezték.

Ám mindhiába akarok dobókocka lenni az Irány a Paradicsom című társasjátékban.

Klikk, de az angyalokat megtéveszteni nem lehet.

FARKAS JUDIT

A kerítés mellett

A lány egy ormótlan vasúti betonkerítésnek támaszkodik, nézi a reggeli forgatagot. Nehezen világosodik. A rózsaszín kerámia díszítőelemekkel dúsan kirakott állomásépület mögött autók küszködnek a havas úttesten. A járókelők álmosan, fázósan sietnek. Az egyik busz fara kanyarodáskor megcsúszik... a mögötte haladó autó hirtelen fékez... túlkölés... szentségtelenség... „Személyvonat érkezik Szentlőrinc, Bicsérd, Mecsek-alja-Cserkút felől a második vágányra. A vonat nem megy tovább. Kérem, a vágány mellett vigyázzanak!” – szól a hangosbemondó. Az utcai lámpák és az autók reflektorai a reggeli szürkületet sárgásbarnára festik; olyan a tér, mintha egy század eleji repedezett képeplapon látná. Édesanyja néhány perce ment el a taxiért. Követte tekintetével, amíg az emberáradatban el nem tűnt. Tudja, hogy még nem jöhet, hiszen csak most ment el... Mégis egyfolytában abba az irányba néz, ahonnan őt várja.

Homorított gerinccel, fejét természetellenesen hátrafesztve igyekszik megtartani egyensúlyát csenevész lábain. Évekkel ezelőtt nézték ki ezt a helyet maguknak a pályaudvar sarkában. A szürke betonkerítés előtt kevesen járnak, itt nem kell attól félnie, hogy valaki meglöki. Ha egy mellette siető a táskájával véletlenül hozzáérne, vagy csak súrolná a testével, összecuklana, mint egy rongybábu, és a földre zuhanna. Ki kell tartania! Csak percek kérdése!...

A szürke betonkerítés előtt kevesen járnak, itt nem kell attól félnie, hogy valaki meglöki.

Kinga édesanyja odalép a szabad kocsihoz, elmagyarázza a taxisnak, hogy a lányának gerincvelői izomsorvadása van, oda kell kanyarodniuk az állomás végéhez, nem tud idáig eljönni... az egyetemre mennek, mert ma államvizsgáznak. Büntetőjogból és büntetőeljárás jogból... Ezt is büszkén hozza teszi.

...nem indexel egyik sem, anyu, gyere már... elfáradtak az izmaim, nem sokáig bírok állni... megszünteti a bíróság az eljárást, ha a vád tárgyává tett cselekmény nem bűncselekmény... nyolc megszüntetési ok van... nagyon fázik a lábam ebben a vászon tornacipőben... csak a Jóisten tudja ötösré... az ezerkilencszázhetvenhárom évi egyes törvény százhetvenedik paragrafusának első bekezdése szabályozza... szégyellném, ha szánalomból engednének át... elsőben majdnem ott hagytam az egyetemet, római jogból kettést kaptam, pedig kívülről fújtam az egész Brósz-Pólay római jog tankönyvet, azt mondta a prof, hogy a Jóisten tudja ötösré, ő is csak négyesre... idéetlen magas talpú cipő a divat, amiben nem tudok lépni az se erre jön... mi tart ilyen sokáig, anyu, gyertek már, nem tudok állni... vannak az eredeti és a származékos szerzőmódok... *ius gentium*-on alapuló tulajdonszerzési módok és *ius civile* szerinti származékos módok, *mancipatio* és

az *in iure cessio*, a harmadik meg az *usucapio*... minek jut ez állandóan eszembe, amikor római jogból nincs is államvizsga... hiába húztunk bele vastag zoknit... nem bírom tovább... anyu gyere már... el fogok esni... mikor kell visszaküldeni az iratokat az ügyésznek... ha egyest kapok, jöhetünk újra... muszáj bebiflázni, szóról szóra... lefagy a lábam... mi a rablás törvényi tényállása... nem indexel egyik sem... mi tart eddig, anyu gyere, kérlek... nem bírom...

■ ■ ■

Este a szombathelyi gyors sokat késett a havazás miatt. Már fél kilenc is elmúlt, mikor beértek. A vonatlépcső jeges volt, Kingát az édesanyja alig tudta leemelni. Az állomás végében, a vasutas szociális épületben volt a szállásuk. Kinga az anyjába kapaszkodva lépett... csípőből oldalra lendítette a bal lábát... mellé húzta a jobbát..., újra a bal láb lendítése... utána a jobb... Dülöngélve tettek meg néhány lépést, aztán zihálva álltak meg. Lélegzetük látszott a levegőben. Rövid pihenés után a lány ránézett az anyjára, intett, hogy indulhatnak. Újra csípőből lendült a bal láb... ezután a jobb..., megint billenés, lépés a bal lábbal, súlyáthelyezés... aztán a jobb... Talpuk alatt csikorgott a hó. Hideg északi szél fúj. A huzatos peron kihalt volt, csak ketten araszolgattak előre. Az állomásépület végéhez érve, amikor már nem kellett attól tartani, hogy valaki megláthatja őket, az asszony a hátra vette a lányt.

Megvacsoráztak, utána Kinga még sokáig tanult. Az éjszaka csöndjében csak a papír zizegése hallatszott, és időnként egy-egy tolató vonat ütközőjének csattanása szűrődött be. Ránézett a karórájára, fél egy. Fáradt az agya, aludnia kellene. Alig tud már koncentrálni, nem marad meg a fejében semmi. Nézte alvó édesanyját. Ha felébredne, biztos kikapnék tőle, hogy nem alszom... Mindig úgy gondolta, hogy az anyjával soha semmi baj nem történhet. Erős és egészséges lesz, az idők végezetéig... Aztán három évvel ezelőtt egy februári napon csöngött a telefon. A házi orvosuk volt. Az édesanyja összeesett az utcán, a mentő beszállította a kórházba. Hátsó falis infarktus.

■ ■ ■

Egy fehér Zsiguli áll meg a betonkerítés előtt, Kinga édesanyja száll ki. Odarohan a lányához, óvatosan, hogy meg ne lökje, mégis villámgyorsan, körülfogja Kinga derekát, mint ahogy a tölgyfahordó dongáit tartja a vaspánt. Így lépkednek a taxihoz. Leülteti az első ülésre, lábait pedig egyenként beteszi az autóba.

Kikanyarodnak a főútra. A hópelyhek ferdén csapódnak az üvegre, az ablaktörő ütemesen kattog. Kinga örül, hogy nem kell beszélgetni. Kezd visszatérni az ereje. A belvárosban egyre nagyobb a forgalom, az autók, buszok lépésben haladnak a hófödte úton. Egymás után következnek a jól ismert utcák.

...mindjárt rákanyarodunk a Rákóczi útra, onnan már csak párszáz méter az egyetem, eltelt több mint öt év, és csak ezt az útvonalat ismerem az egész városból, vasútállomás, egyetem, egyetem, vasútállomás, anyu szokott mesélni arról, merre járt... amíg az előadásokon ültem, nézelődött a városban, rossz idő esetén az előadóterem előtti folyosón üldögélt, nemcsak az évfolyamtársaim, az oktatók is megszokták a jelenlétét, volt olyan professzor, aki előadás után mindig odalépett hozzá, és kezét fogott vele...

A piros lámpánál várakoznak.

...harmadikos gimnazista voltam, amikor az unokabátyámat felvették levelezőre, gyere te is a jogra, hugi, biztatott, lehetsz bíró vagy közjegyző, a fejedet kell csak használni, iradatlan vastag könyveket hozott, anyuék hallani sem akartak a továbbtanulásról, hogyan akarsz eljánni éveken keresztül, hogy fogod te azt bírni, aggodalmaskodtak, végül abban maradtunk, hogy megpróbálom a felvételit, és ha elsőre nem sikerül, akkor nem erőltetem... azóta eltelt öt év... ha a mai vizsgám sikerül, akkor csak az állam- és jogelmélet van vizsga, utána mit kezdek a jogi diplomámmal, kellek-e egyáltalán valahol, nem tudom, két éven keresztül bejártam a bíróságra gyakorlatot szerezni, beültem a tárgyalásokra, a panasz-

napokra, engem is megismertek a bírók és a népi ülnökök, az ügyvédek és az ügyészek meg az összes bírósági fogalmazó... egyre többet játszottam el a gondolattal, hogy bíró leszek, volt egy büntetőbíró, aki különösen biztatott, ráadásul a bíróság a lakásunktól alig pár száz méterre van, be tudtam volna járni...

Kinga néhány hónapja összeszedte a bátorságát, időpontot kért a megyei bíróság elnökétől. A titkárnő kedvesen fogadta őket, nem kellett sokat várakozni. Amikor beléptek a párnázott ajtón, az oroszlánlábás körmökön álló vörösfenyő íróasztal mögül felállt egy elegáns, fekete öltönyös, csokornyakkendős, ősz hajú férfi, és üdvözölte őket. Süppedős, bársonybarna-zöld mintás perzsaszőnyeg..., ólomkristály csillár, sok üvegkristály dísszel és függővel..., dúsan faragott, berakásokkal díszített, csiszolt üveges könyvszekrények diófából, roskadásig telerakva vastag jogszabálygyűjteményekkel, szakkönyvekkel és szakfolyóiratokkal... óriási dossziék a perek irataival...

Az elnök az antik tárgyalóasztalhoz vezette őket, és rezzenéstelen arccal nézte, Kingát hogyan segíti leülni az édesanyja az aransárga-barna csíkos kárpittal bevont karfás székre. Megkérdezte, hogy miben segíthet. Kinga elmondta, utolsó éves az egyetemen, és már két éve jár be tárgyalásokra. Szeretne a bíróságon dolgozni. Az elnök figyelmesen hallgatta, aztán udvarias, mégis távolságtartó hangon ecsetelte a bírói munka nehézségeit... a jogi szakvizsga magas követelményeit.

Közben a vörösfenyő íróasztalon megsörrent a telefon.

A bíró odament, felvette. A telefont tartó kezének gyűrűs ujján vastag arany pecsétgyűrű csillogott. Amíg telefonált, Kinga végigpásztázta tekintetével a falakon lévő festményeket, bekeretezett okleveleket. A szeme megakadt egy üveglap közé tett, Szászy-Schwarz Gusztáv jogtudóstól származó idézeten: „A jog zárt egész, melyben benne van a felelet minden jogkérdésre, csak ki kell belőle hozni. Benne van, de oly értelemben, ahogy benne van a milói Vénusz a márványtömbben, szobrász kell, aki kifaragja.” Az elnök befejezte a beszélgetést. – Tudod mikor foglak én felvenni, kisanyám... – gondolta Kingára nézve. – Van énnekem elég bajom. Csinos pofikád van, meg eszes is vagy, de csak nem gondolod, hogy veled vesződünk itt nap mint nap.

Visszaült a tárgyalóasztalához. Keresztbe tette a lábát, és tovább beszélt a fogalmazói munkáról, a bíróság szűkös költségvetéséről, aztán rendkívül hivatalos hangot megütve azt mondta: – A bíróságon így is a dolgozók nyolcvan százaléka nő, nem tudom alkalmazni önt.

Kinga nagyot sóhajt, amikor megpillantja a félelmes szürke épülettömböt. Olyan, mint egy erődítmény, amelyet újra és újra ostrom alá kell vennie. Kéri a taxist, álljon be az árkád alá, oda nem esett be annyira a hó, könnyebben ki tudnak szállni.

A második emeleten a takarítónőn kívül egy teremtett lélek nincs. Kinga leül a vizsgateremhez legközelebb eső padra. Ilyenkor már nem tud tanulni. Torkában a gombóc egyre nagyobb... a tenyere izzad... a gyomra émelyeg, pedig édesanyja beletukmált pár falatot. Úgy érzi, semmit sem tud... Mindig

S. Horváth Ildikó illusztrációja

az első csoportban szeret vizsgáznai, hogy túl legyen rajta minél előbb. Képtelen órákig várakozni, közben nézni, ahogy jönnek ki az évfolyamtársai egymás után, és mondják, milyen tételt húztak, hányasra vizsgáztak. Sajnos ma névsor szerint hívják be őket, és ő az ábécé vége felé van. Ki tudja, mennyi idő múlva kerül sorra.

Cipőkopogások jelzik, hogy érkeznek a többiek. A férfiakon fekete öltöny, nyakkendő, elegáns kosztümben, magas sarkú cipőben a nők. Van, aki félre húzódik egy ablakmélyedésbe, és előveszi a jegyzetét. Mások kis csoportokban halkán beszélgetnek.

Pontban nyolc óraker a folyosó végén egyetemi díszöltözetben, nyakukban a méltóságlánccal feltűnnek az államvizsga bizottság tagjai.

Az első öt vizsgázót azonnal be is hívják.

A folyosón többen idegesen járkálnak föl-alá.

Időnként nyílik az ajtó. Kijön, aki már levizsgázott, és bemegy a következő.

Kingát az édesanyja óránként felállítja, nehogy elgyengüljenek az izmai a sok üléstől. A lány a fallal szemben, térdeit a fapadnak támasztva álldogál néhány percig, aztán visszaül.

Édesanyja nehezen veszi a levegőt.

– Baj van, anya? – érinti meg finoman a karját.

Anyja int a fejével, hogy nincs, aztán hirtelen feláll mellőle, és kinyitja a szemközti ablakot. Kinga aggódva vizsgálgatja. Az asszony mélyeket lélegez a beáramló fagyos levegőből,

közben a mellkasát dörzsölgeti. Amikor észreveszi lánya kétségbeesett tekintetét, becsukja az ablakot, és visszaül mellé. Arca még mindig hófehér. Nagyokat sóhajt. Kiveszi ridiküljéből az apró gyógyszeres üveget, amelyben a nitroglicerint tartja. Anginázik... – gondolja Kinga riadtan, miközben anyja beteszi nyelve alá a gyógyszert. Ha ennek hatására sem múlik el a rosszullét, mentőt kell hívni...

– Ne szóljunk?... – simogatja meg anyja kezét.

– Nem kell, elmúlik. Hidegfront van... Te most a vizsgáddal törődj, kislányom. Mindjárt te következel – nyugtatgatja Kingát nem sok eredménnyel.

Negyedóra múlva kinyílik az ajtó. Kinga a saját nevét hallja. Édesanyja felsegíti a padról.

*Végsőkig kimerült teste
meginog, ahányszor a viharos erejű
szél nagyot lök rajta.*

A szecessziós stílusú épületegyüttes előtt kovácsoltvas kerítés. A piszkosszürke égből nagy pelyhekben hull a hó, megtapad a kerítés lángnyelv alakú csúcsdíszein is. Néhány házban már ég a villany. Száll föl a füst a kéményekből. Az úttesten lépésben haladnak a gépkocsik... buszok... A behavazott járdán leszegett fejű árnyak botorkálnak, akik ügyet sem vetnek a kerítés mellett álló marionettszerű alakra.

Kingán kifelé bővülő fekete posztószövet kabát nagy fekete gombokkal. Fején fehér kötött sapka, sálját vadul csapkodja a szél. Arcát már pirosra marta a hideg. Kinyújtott kézzel kapaszkodik a kovácsoltvas kerítésbe, kesztyűs ujjai görcsösen markolják a jéghideg vasat... másik kezével pedig úgy szorít magához egy fekete mappát, mintha abból akarna erőt meríteni. Végsőkig kimerült teste meginog, ahányszor a viharos erejű szél nagyot lök rajta. A hóval borított úttesten lépésben haladnak az autók... a gyalogosok a zebrán szitkozódva evickélnek át a másik oldalra, ahová a hókotró jókora hókupacot tolt.

...gyere már anya, nem bírok állni... csak a Jóisten ötösre... biztos nem kap taxit ilyen időben... nagyon fázom... aki idegen dolgot mástól azért vesz el, hogy azt jogtalanul eltulajdonítsa... hiába húztunk bele vastag zoknit... mindent szóról szóra... az sem erre indexel... mint a milói Vénusz a márványtömbben... jaj nekem, nem tudok állni... nincs erőm... a büntetés vétség miatt egy évig terjedő szabadságvesztés, javító-nevelő munka vagy pénzbüntetés... sötétkék vászon tornacipő... csak a Jóisten... bünszövetségben, közveszély színhelyén, üzletszerűen, dolog elleni erőszakkal, különös visszaesőként... ha az állam- és jogelmélet vizsgám is jól sikerül, cum laude eredménnyel végzek... férfileptek a letaposott hóban... csak nehogy meglökjön az aktatáskájával... ius gentium... nem bírok állni... anya, hol vagy már... nincs erőm... lefagy a lábam... nem bírom tovább... in iure cessio... anginázik... anya kérlek, gyere már... jaj Istenem... nem tudok kapaszkodni... el fogok esni... meddig nyüszítsek még itt... jöjjön már az a rohadt taxi... anyukám, gyere... könnyörgöm... nem bírom... jaj, Istenem... anya, siess... Jézus, segíts... anyukám, hol vagy... gyere már... jaj, Istenem... száncsengő... farkasok... farkasüvöltés... jaj, Istenem...jaj, Istenem... anya, miért nem segítesz...

Balajthy Ferenc

Az élet peremén

(Addig, míg van térerő)

Iszogattam a kutyámmal,
Ő nem ivott, csak én.
Dülöngéltek a részeg fák,
A város peremén.

Írhattam volna verseket,
De Ő fülemben nyalt:
Ugassuk együtt a Napot,
Szunnyadjon bent a dal!

Ha élne még az a kutyám,
Vizslatnánk a Napot!
Visszahívom azt a dalt, mi
Soha be nem csapott!

Ő hű maradt, velem csahol,
Föntről vonít felém.
Részeg vagyok, akár a fák,
Az Élet peremén...

KASZÁS ISTVÁN

A vízparton

Kihalt volt október végén a vízpart. Szél kavarta, zúzta szilánkokra a csillámló víztükröt. Nem kár azért a tükörért, úgy sincs már senki, aki magát nézegetné benne, hiszen oda a nyár. Leveleket sodort a bágyadt szél a beomlott homokvárak felett. A túlpárt fölé kapaszkodó nap fényében a jövő nyár még gölyalábakon imbolygó légvárnak tűnt.

A férfi hosszú nap után hazafelé mégis csak letért a folyóhoz. Lassan, méltóan sétált le a kinn felejtett strandlépcsőn, és belemerítette kezét a selymes vízbe. Ingzsebéből az autókulcs vízbe hullt. Nosza, ugrás a vízbe, úgy, ahogy volt, ruhástól, de meglett a kulcs. – Ezt szerencsésen megúsztam – sóhajtott megkönnyebbülten. Azután levetette a nagyapjától örökölt, víztől súlyos mellényét, és rögzült szokása szerint szeretettel megsimogatta. Gyakran van ez így a simogatásokkal – gondolta –, adnánk, de már nincs kinek.

Vizesen topogott még a strandlépcsőn gondolataiba merülve. Váratlanul érte a villámlás és az azt követő ismétlődő mennydörgés, az erős széllökés pedig visszataszította a sarkában járó, lerázhatatlan múlt karjaiba. A víz haragra gerjedt, a mennyet ágyúdörgés rázta, a strandlépcső hirtelen a folyó rogyadozó hídjává szélesedett. A 38-asok sodrásban, hátizsákkal, gyalogsági ásóval, feltűzött szuronnal rohantak a túlsó part felé. Nem homokvár az ott, hanem ellenséges lövészárók, nincs gumimatrac, mentőöv, de menedék sem. A folyó vize nem tudta eloltani a szűnni nem akaró pergőtűzet. Süppedtek a bakancsok a vértől dágványos homokba. Nem volt ott sem gyermek, sem nő, csak egymásra uszított fenekedő férfisereg, ki a vízben, ki a parton a félelem verejtékében úszva. Voltak, akiknek sikerült a srapszelvény-szagga léghő, cuppogó futással elérni a túlsó part mögötti erdősávot.

A víz haragra gerjedt, a mennyet ágyúdörgés rázta, a strandlépcső hirtelen a folyó rogyadozó hídjává szélesedett.

„Ott dekungokat* csináltunk, és ástunk egész reggelig. Hajnalban rövid füvelés után megsturmoltuk** az orosz dekungokat. Az oroszok megfutamodtak, mert a mi jobb szárnyunk, amelyen én is voltam, oldalba támadta az orosz dekungokat. Itt nem volt sok veszteségünk, egypár ember meghalt, és néhány megsebesült. Az oroszok 3 tisztet és néhány embert veszítettek sebesülten és halottan, kisebb számban 100-on alul foglyot is ejtettünk. A szakasparancsnok lemaradt, mi meg annyira előrementünk az üldözésben, hogy saját ágyúink vertek bennünket! Tovább nem bírtunk menni, mert tiszt egyáltalán nem volt velünk. Így egy cserjés szélén eldekungoltuk magunkat. Midőn ezt észrevette az ellenség, visszafordult, és támadást kezdett, sőt az ágyúzást is megkezdte, ekkor parancsot kaptunk hátulról, hogy vonuljunk vissza. Folytonos tűzben megkezdtük a visszavonulást, s az erdő szélén kerestük a helyet az újabb följejlődésre. Három helyen is eldekungoltuk magunkat, de mindig otthagytuk, míg végre alkonyatkor

egy erdő szélén állottunk meg. Közel hozzánk a 68-asokat megverték a muszkák, s sturmolni kezdtek, a mi századunkat küldték segítségükre a balszárnyon. Visszanyomtuk őket, de a 68-asokat mégis szétverték, s éjfél felé visszavonultak teljesen, mi pedig az erdő árkában foglaltunk állást, majd feljebb mentünk a jobb szárny felé. Midőn a 68-asok visszavonultak, megszakadt az összeköttetés a jobb szárnyon a Bug folyóig. Éjfél felé visszavonták a harmincas honvédeket is, ekkor minket már 3 oldalról körülvettek a muszkák, s mi csak heves tüzelemmel tarthattuk vissza őket kb. éjfélig, illetve éjfél után 1–2 óráig.”

Míg volt lőszer, addig lőttek, imádkoztak és kitartottak. Éjfél tájt vége lett mindennek. Súlyos sebesülteiknek az ellenséges szuronyok adtak megváltást, a többieket előbb egy csűrbe terelték, majd vasúti vagonba hajszolták fel őket.

„Ekkor az orosz általános támadást kezdett, és a jobb- és a balszárnyat oldalba kapva sturmolt, és hátra támadt minket. Lőttünk 20–25 percig hevesen, de midőn az oroszok három oldalról és hátulról is kö-

Szala patak fényei – Biczó Antal fotója

zeledtek, kénytelenek voltunk kiugrálni az árokból, és megkezdjük a visszavonulást, melynél borzasztóbbat még nem láttam. A hátunk megett volt egy erdei út kissé srégen, ezen még nem volt muszka. Itt 40–50-en vonultunk vissza, de az oroszok folyton a nyomunkban voltak. Mi lőttünk olykor vissza, és ők is folyton lóttak utánunk. Így tartott ez a hajsza jó másfél kilométeren át a Bug folyóig, de oda az egészségből már csak 5–6-an értünk, a többi részint megsebesült, részint meghalt. Ott már voltak többen, és mondták, nincs menekülés, mert a hidak le vannak rombolva. Néhányan át akartak kelni a folyón, de részint a víz erős sodra elkapta, s így beleveszték a vízbe, másrészt aki átért, a túlsó meredek partról lelőtték az éppen odaérkező oroszok. Majd lerohantak a muszkák a partra tüzelve, sturmolva. Nem volt már menekülés, leraktuk a fegyvert, hogy megadjuk magunkat. Azonban az elvadult csorda nem lát, nem hall, s kezdte leszurkálni az embereket. Éppen az előttem valót is leszúrta egy vadállat, amint a másik oldalra akart átmenni, ahol már a foglyok voltak, leszúrta, és a szuronyról a vízbe lökte, s még egyet utána is lőtt. Erre én visszaugrottam a pár lépésre hátrább levő fegyverekhez gondolván: olyan olcsón nem adom az üzletet, hiszen magamnak is több van. Ekkor ért oda egy orosz tiszt, aki a kardlapja és egy pár jobtvojmaty kíséretében lecsendesítette az öldöklő bandát. Leszerelték bennünket, csak a hátzsisák és a köpeny maradt nálam. Elhajtottak bennünket csoportonként észak felé. Minket egy nagyobb csoporthoz csatoltak. Amerre csak mentünk, halottak és sebesültek voltak az úton, több nekik, mint nekünk. Az úton, midőn észak felé haladtunk, a mieink ágyúzni kezdtek, s közénk is hullott a lövedék, mivel az oroszokkal vegyesen voltunk, de jelentékeny kárt nem csináltak köztünk.”

Hét év erdőirtás, vasútépítés Oroszországban, Szibériában. Farkasok üvöltését hallgatva, távoli vadonok megszelídítőiként csonttá soványodtak.

„Szibériába megyünk... Nem sok jót mondanak róla, de hát azt is meg kell tapasztalni a cár pénzén.”

A tifusz és skorbut közötti kegyelmi időben csája, kevés cukorral, és háromnegyed font savanyú kenyér. Tíz, a kanalát remegve markoló kéz hajol fegyelmezetten, sorára várva egy lábas fölé. Néha csalánleves, és hájon pirított hagyma varázsolja ünneppé az estét. Nem fújt otthonról levelet közéljük a szél, így azután téli mínusz harminc fokban még a reményeik is kihültek, csonttá fagytak. Hol van még innen a jövő nyár, és kinek marad ereje elforgatni a jégcsapokat?

Devecsery László

Fénygyűrűk

Mi a látszat- és mi a valóság?
Csupán tükörben látod
megteremtett világunk mását!

A természet rajzol, fest, alkot
fényekből fényeket,
fényekből éveket, akár a fák,
hol az égyűrűk felfedik
sorsuk titkait. Itt minden tükör,
tükör a képben, felfénylő
tükörkép.

„Rettenetes a hideg, az embereknek képük, lábuk lefagy. Fát hordtam, és farönköt ástunk a barakk mellett. Csúnya az idő, még csúnyább a mi keserves életünk. Minden nap fordul elő koleragyanús, flekktífuszos megbetegedés. Rettenetes itt egy-egy éjszakát átvirrasztani. Az egyik ember nyög, a másik hány, a harmadik összepiszkolja magát, s kegyetlenül köhög, sír, jajgat mindenik, mint a sátán kuttyája. Átkozott élet! Nyomor, betegség és általános elcsüggedés között esszük a keserves menázsinkat. Húsvét – Húsvét! Te a feltámadás és megújulás napja – tőled mi többet vártunk.”

Nappal dacosan tartják magukat, kevés a szó. Éjjel, álmában a század maradéka áttöri az ellenséges acélgyűrűt, amin túl a szeretteik ölelő karja várja őket. Valóságosan azonban csak kevesen érnek haza, közöttük a sebesült honvéd, aki átlőtt lábával még táncolni fog unokája lakodalmán.

„Tavasza mindkét tudóm tönkremegy. Ha itt maradunk, mire a hó elolvad, engem szépen eltemetnek ez átkozott földbe. Tehát nincs irgalom, sem kegyelem számomra, ki a harctéren százak közül egyedül maradtam meg? Most itt nyomorultan, gyáván el kell pusztulnom. Ha béke lenne hamarosan, hogy tavasz előtt hazamehetnék, még sikerülne talán nyomorult porhüvelyem hazacipelni, hogy otthon az édes hazai földben nyugodhatnék. Itt a spitalban a helyzetünk nyomorúságos. A jó Istenen kívül más nem gondol ránk.

Éjjel édesanyámmal álmodtam, mint mostanában nagyon sűrűn. Szegény előbb pörölt apámmal, s azután egy bús kuruc dalt kezdett dalolni, s apámmal együtt eldalolták. Kár, hogy mire felébredtem, a dalt elfeledtem. Mily jó is aludni, akkor legalább mindig otthon vagyok kedveseim közt vagy lánytársaságban.” A honvéd öt éves volt, amikor a szíve alatt a tizedik gyermekét hordozó édesanyját sírni látta. 1894-et írtak, akkor halt meg az áhítattal emlegetett Kossuth Lajos. Emlékeiben felsejlett még a szobafalon függő csendélet is, ami mögé a bujdosó fejedelemnek, Rákóczinak a képét rejtette el édesapja, a kovácsmester.

A férfi, magához térve a révületből, kissé előrehajolva, mint aki hátzsisákot cipel, de azért a legnagyobb természetességgel elindult a „Lesz vígasz” ivó felé. Mire odaért, napillatúra száradt rajta a mellény. A pultos az ablakon át figyelte a közeledő alakot, és fejben számolva, tudományos alapossággal, gyakoriság, elemzéssel megállapította: nálunk inkább a kimenő vendégek látszanak ilyen elázottnak. Persze lehet fordítva is, ez magánügy. Azzal szolgálatkészen visszalépett az ablaktól a pulthoz. A betérő vendég napbarnította felső teste a nyár, térdtől lefelé csorgó nadrágja az ősz volt. Hanyagul a pultra támaszkodott, és teát kért cukorral.

– Hogy vagyunk, hogy vagyunk? – kérdezte tapintatos közönnyel a pultos. A jövevény jó ideig hallgatott.

– Idén kicsit hirtelen jött a hideg ősz, nemde? – nézett fel ázott nadrágjáról a didergő vendéglátóra, akinek deres szakállából mintha már hópehelyek hullottak volna a jegesen szikrázó söntéspultra. A betört üvegablakon át a félelmetesen sziszegő szél zord telet jövendölt. A megállíthatatlanul közeledő havazás gyengéden fehér paplant terít majd a téllal dacoló sírhantokra.

* DEKUNG: fedezék

** STURMOL: rohamoz

Az idézetek néhai Kiss László református kántortanító első világháborús naplójából valók. 1914-től a szerb-, majd 1915-től a galíciai fronton harcolt a 38-as kecskeméti gyalogezred katonájaként. Kétszer sebesült, fogságba esett, és Szibériából csak 1921-ben tért haza.

MEZEY LÁSZLÓ MIKLÓS

Az őrszem

Monológ öt tételben

Szervusz, pajtás! Rellich közlegény vagyok, és nagy mázlista. Azért, mert az alapkiképzés után nem valamelyik vidéki helyőrségbe vezényeltek, hanem a Központi Őrezredbe. A mi egységünk látja el a toborzóirodák és hadkiegészítő parancsnokságok őrzését. Ami a világ legkényelmesebb szolgálata. Úgyhogy neked is piszok szerencséd van, hogy ide osztottak be, nem valahová a világ végére.

Látod, itt van ez a kis őrbódé a nagy szárnyas kapu mellett. Itt dekkolok egész nap. Ha megjön a nagy zöld busz az újoncokkal vagy a behívott tartalékosokkal, akkor egy gombnyomással kinyitom az elektromos kaput, föltekerem a sorompót, és kész. A busz beáll a nagy udvarba, a legények fősorakoznak, aztán egyenként behívják őket az irodákba. Fölveszik az adataikat, kiállítják a katonakönyvüket, megkapják a beosztásukat. Majd fölszállnak a buszra, és mennek, ahová rendelték őket. Naponta egyszer, kétszer jön a busz, de van olyan, hogy két-három napig semmi. Esetleg betéved egy-egy érdeklődő, aki önkéntesnek jelentkezne a seregbe. Őket eligazítom, melyik ajtón kopogjanak.

...van itt elég látnivaló.

Kiállok a kapuba, rákönyökölök a sorompóra, és nézelődöm fél napig.

Figyelj, jó dolgom van. A parancsnok, Petrich alhadnagy rendes tag. Főlösegesen nem piszkálja a katonákat. Jön-megy, teszi a dolgát. Elmegy az őrbódé előtt, visszatiszteleg, annyi. A kövér Valluch őrmester néha zavar, de ő sem veszélyes. Lehúzom itt a huszonnégy órás szolgálatot, aztán szabad vagyok két napig. A toborzóiroda hátsó traktusán van az őrszoba, ott a szállásunk. Ott alszunk, ott eszünk, de ha nem vagyunk szolgálatban, mehetünk, amerre a szemünk lát. Az ember egész nap járkalhat a városban. Ha lenne elég pénze, tökéletes lenne.

Bár be se kell menni a városba, van itt elég látnivaló. Kiállok a kapuba, rákönyökölök a sorompóra, és nézelődöm fél napig. Szerencsére csak egy pisztolyunk van, még a karabély se húzza a vállam. Na, szóval nézelődök fél nap. Épp velünk szemben van egy háromemeletes irodaház, ott folyton zajlik az élet. Van mit báméskodni. Egész nap jövés-menés van. Megfigyeltem például, hogy minden reggel jön a villamosmegálló felől egy magas szőke nő, borzasztó csinos, elegáns. Ugyanakkor jön egy fekete, rövid szakállas fickó, öltönyben, jól öltözötten, és egy elegáns kocsival érkezik. Na, de délután mindig együtt mennek a szakállas kocsiján. Hm...

Reggel és délután nagy forgalom van az irodaházban. Látásból már ismerem mindenkit. Megismerem, ki a főnök, ki a

beosztott. Az valahogy meglátszik az embereken. Nem is annyira az öltözködésükön, inkább a testtartásukon, az arcukon. A kis titkárnők meg a magas sarkú cipőben kopogó főnökasszonyok, az két külön típus. Érdekes, mindketten sietnek, de a sietésük között is van különbség. A kis titkárnő azért siet, nehogy elkéssen, mert nem jött időben a villamos, a főnökasszony azért siet, mert tárgyalása lesz, ahol milliók forognak kockán.

Várj egy kicsit, jön a busz! Nyitom a kaput, tekerem a sorompót, hadd jöjjön. Na, meg is van! Látod, leszállt vagy húsz ember. Idősebbek, ezek nyilván tartalékosok. Két-három évenként behívják őket továbbképzésre. Nem nagy ügy. Talán tíz napra, két hétre.

Hé, emberek, itt sorakozzanak föl! Mindjárt jön az őrmester úr, és eligazítja magukat! Várjanak türelmesen. Ne féljenek, mindenki sorra kerül... Senkit nem zavarunk haza!

Vári Artúr illusztrációja

Na, látod, ennyi az én dolgom. Most majd egyenként szólítják őket, megtörténik az adminisztráció. Gyorsan megy, mert van három-négy írnok. Pikk-pakk kitöltik a papírokat, és már szállnak is vissza a buszra. Mennek, ahova beosztja őket Petrich alhadnagy. Ennyi. Visszacsukom a kaput, leengedem a sorompót, és folytatom a nézelődést.

Látod, ott megy az a nő, aki most lép be az irodaházba. Ő szokott bevásárolni a titkárnőknek. Minden délelőtt kijön pár üres szatyorról, 12 óra előtt ér vissza a kitömött szatyrokkal. Van itt a közelben egy piac, oda jár. Ott lehet kapni mindent, hideg kaját, meleg ételt. Oda jár az az asszony. Szabadnapokon én is elmegyek a piacra, remek sült halat lehet enni, vagy jóféle malachúst buciban. Zsoldfizetés után rendszerint oda megyek, eszem valamit, iszom egy sört, és rendszerben vagyok a világgal.

A piacon is el szoktam nézelődni. Van ott valami izgalmas, mégis békés nyüzsgés. Jönnek az árusok, tolják a kézikocsin a zöldségeket, sok a vevő, mindenki nézelődik, keresi, hol olcsóbb a bab, a rukkola vagy a dinnye. Néha én is veszek ezt-azt. Muszáj, mert itt a kaja néha pótlásra szorul. Úgy vannak vele, az őrség egész nap a sorompót támasztja, nem kell azoknak annyi kalória. Bezzeg, amikor kiképzésen voltunk,

olyan élelmezés volt! Sok és tartalmas kaját kaptunk. De kellett is, mert nagy volt a gyűródés. Meghajtottak bennünket rendszeren.

Most is mindjárt dél van, lassan hozzák az ebédünket. Jön a zöld furgon, abban vannak a nagy fémkannák, leves, tészta, főzelék, mikor mi van. Hátul az őrszoba mellett van egy kis helyiség, olyan ebédlőféle, ott eszünk. Amíg ebédelek, addig valaki ideáll helyettem. Megoldjuk, hogy mindenki időben egyen.

Látod, az irodaházba is megérkezett a bevásárló nő, ott is ebédidő van. Ilyenkor fél órára megszűnik a nyüzsgés, csönd lesz. Néha nagy csönd tud lenni. Délben csak a fák levelének zizegését hallani, vagy a madarak csicsérgését. Még a villamosok sem zörögnek a főúton. Ám ez rövid ideig tart. Délután újrakezdődik az élet. Autók indulnak az irodaház elől, autók érkeznek. Szóval beindul a délutáni menet. Hozzánk délután már ritkán jön busz, ilyenkor valóban csak támasztom a sorompót. Vagy rossz időben üldögélek a bódében, bámulok kifelé az ablakon. Van egy kis rádióm, azt hallgatom. Persze fülhallgatóval, mert őrségben nem lenne szabad.

Van időm gondolkodni, emlékezni. A gyerekkoromra például. Nem tudom, miért, de ahogy itt báméskodom, sokszor eszembe jut a gyerekkorom. Az is olyan nyugis volt, mint most ez a szolgálat. Inkább az izgat, mi lesz, ha letelik a katonaidőm. Még pár hónap, és leszerelek. És aztán? Fogalmam sincs, mit fogok csinálni. Legszívesebben maradnék ezen a helyen. Itt semmi gondom. Még az ételt is a helyembe hozzák. Lehúszom az őrbódében a huszonnégy órás szolgálatot, aztán két napig lóghatok. Hol lesz nekem ilyen jó dolgom odakinn a világban?

Arra gondoltam, talán a piacon kaphatnék valami munkát. Ládahordás, zsákcipelés, ilyesmi. De árus is lehetnék például, vagy felszolgáló a halsütődében. Van is ott egy lányismerősöm.

■ ■ ■

Szia, kedves! Újra itt vagyok. Tegnap szolgálatban voltam egész nap, ma szabad vagyok. Jöttem is, hogy lássalak, meg egyek egy finomat. Egy vegyes sültet, apró hallal, tintahallal, rákkal, polippal és sok citrommal meg egy kis salátával. Készítesz nekem egyet?

Gondoltam ám rád egész nap. Tudod, alig van dolgom, ráérek spekulálni. Ha beülök az őrbódéba, fülhallgatóval rádiót is hallgatok. Persze nem szabadna, ezért vigyáznom kell, le ne bukjak. Eddig szerencsém volt. Bár nem hiszem, hogy a parancsnok nagy ügyet csinálna belőle. Petrich alhadnagy rendes ember. A rend kedvéért megdorgálna, aztán nem lenne semmi következménye.

Na, szóval, ülök egész nap az őrbódében, vagy támasztom a sorompót, nézelődöm, báméskodom, és sokszor rád gondolok. Elképzelem, hogy itt dolgozom veled, én sütöm a halat, te főlszolgálsz, élünk, boldogulunk. Mit szólsz?

Persze még van egy kis időm leszerelésig. Az is eszembe jutott már, hogy benn maradok a seregben. Nyugis az élet, semmi gondom, még az ételt is a helyembe hozzák. Nincs laktér, mosnak is rám. Mondom, a parancsnok rendes ember, nem piszkálódik. Van egy őrmester, az néha keménykedik, de ő sem veszélyes. Csak a szája nagy. Hozzászokott, hogy kiabáljon az emberekkel: sorakozó!, vigyázzállás!, jobbra át, balra át! De mondom, ki lehet jönni vele. Szóval lassan el kell döntenem,

Várai Artúr illusztrációja

hogyan tovább. Maradok a seregben továbbszolgáló, vagy leszerelék, és munkát keresek. A sereggel egy baj van: kevés a zsold. Keresnék inkább munkát, ha találnék. Mert például itt a piacon jó lenne nekem. Lehetne ládát pakolni, zöldséget árulni, büfében dolgozni. Megcsinálók én bármit. Bírom a munkát. Azért nem kényelmesedtem el egészen az őrszolgálatban. Szerintem megállnám a helyem. Vagy szereznék jogosítványt teherautóra, fuvaroznék. Ilyeneken gondolkodom.

Hé, nem tud várni egy kicsit? Nem látja, hogy beszélgetek a kisasszonnyal? Mitől ilyen türelmetlen? Annyira éhes, vagy mi a fene?

Na szóval nagyon el tudom képzelni itt kettőnket. Jól elvezetnénk ezt a halbüfét. Mit gondolsz? Szerintem a pénzünk is meglenne. Vennénk ide új székeket, asztalokat, színes függönyöket. Kipofoznánk ezt a büfét, föllendülne a forgalom. Bevezetnénk új ételeket, forró halleveseket, halas tésztákat, gyümölcssalátákat, ilyesmiket.

Ja, te hol laksz különben? Albérletben? Látod, a lakás, az a nagy gond. Anélkül nehéz elkezdni bármit. Gondolom, jó drága az albérlet. Elviszi a jövedelem jó részét. Az ember gürcöl, aztán a fizetését másnak adja. Ahelyett, hogy gyűjtené.

Sokat gondolkodom én ilyesmiken. Mert például ha benn maradnék a seregben, és elvégezném az altiszti iskolát, már szolgálati lakásra is jogosult lennék. Már ha családos az ember. Lehetne egy ilyen megoldásban is gondolkodni.

Te, nézz csak rám!

Olyan szép a szemed, a szád. És a mosolyod.

Mondtam már, hogy ne türelmetlenkedjen. Várjon a sorára! Na!

Én nem félek a jövőtől, se a munkától. Akár tanulnék az altiszti iskolában, akár itt állnék a forró olaj fölött, megállnám a helyem. Na, adj enni ennek a türelmetlen embernek. Úgy látszik, nagyon éhes.

Mondja már a kisasszonynak, mit kér?

■ ■ ■

Alhadnagy úr, parancsára jelentkezem!

Ja, hát igen, valóban hallgattam rádiót az őrhelyen. Nem tagadom. Fülhallgatóval. De figyeltem a kapura! Néztem ki az ablakon. És amikor jött a busz, rögtön nyitottam is ki. Ment minden zökkenő nélkül. Jöttek a tartalékosok, lezajlott minden, ahogy szokott.

Na, igen, tudom, hogy a szolgálati szabályzat tiltja az őrhelyen az olvasást, rádióhallgatást. Tudom én. De látom például, hogy a szemben levő irodaház portáján a biztonsági őrök egész nap a tévét nézik. Jó, nyilván, az ott irodaház, ez meg itt katonaság, itt szigorúbbak a szabályok. De attól én még elláttam az őrszolgálatot. Nem volt semmiben fönnakadás. Ment minden, mint a karikacsapás.

Hogyan? Hogy elvezényel egy helyőrségbe? De alhadnagy úr... Hát én már úgy megszoktam itt... Ígérem, hogy többet nem fog előfordulni. Az biztos! Szavamat adom! Most az egyszer, kérem, tekintsen el... Nézze el nekem ezt a kis kisiklást. Egy isten háta mögötti helyőrségben... Végem van.

■ ■ ■

Helló, fiúk! Most jöttem a fővárosból, a Központi Őrezredtől. Ide vezényeltek. Sajna' kicsöppentem a jóból. És idecsöppentem a világ végére. És mindez egy apró hülyeség miatt történt. Fülel hallgattam a rádiót az őrbódében, és rajtakaptak. Hááát..., hirtelen nem is tudtam mit mondani. Szóval, az alhadnagy kitette a szűrőm. Vége lett a jó világnak. Valóban jó

világ volt az, olyan, mint egy szanatórium. Huszonnégy óra semmittevés, aztán negyvennyolc óra szabadság. Hol van másutt ilyen élet? Ti tudtok ilyenről?

Gondoljátok el, naponta kétszer-háromszor kinyitottam a kaput, föltekertem a sorompót, útbaigazítottam pár érdeklődőt – ennyi volt. Semmi izgalom, semmi kavarási, semmi felelősség. Szabadidőmben jöttem-mentem a városban. Volt a közeli piacon egy barátnóm, egy büfés lány, hozzá járogattam. Nagyon kedves csaj volt. Udvaroltam neki. Már elterveztük a jövőnket is. Hogy majd közösen visszük a piaci büfét, olyan halsütő lett volna, afféle kis trattória. Pár hónapom van hátra a seregben, leszerelés után esküvő, és aztán hajrá, belevágunk volna a közös életbe. Most itt a világ végén el vagyok temetve. Ki tudja, megvár-e? Szóval egy apró ostobaság miatt itt kötöttem ki. Pedig a parancsnokom, Petrich alhadnagy rendes tag volt. Akkor épp megbolondult, vagy mi történt vele?! Az ember sose tudja, miből mi lesz. Ki gondolta volna?! Él az ember nyugodtan, semmi különös nem történik vele, aztán egyszer csak beüt a baj. Ez történt, így kerültem ide.

Miféle fazon a parancsnok? Ki lehet vele jönni? Hogy hívják? Milyen a szolgálat? Meséljete!

■ ■ ■

Ilyen marhaságot! Hát ilyet sem hallottam még! Gázolajjal lekenni a harcjármű páncélzatát. Ki talál ki ilyeneket? Azért, hogy csillogjon? Mi a fenéért kell csillognia? Úgy csak jobb célpont lesz az ellenségnek. Különben is, mire kiér a gyakorlótérre, már belepi a por.

Ezt a rengeteg fémtálcát mind mosogassam el? És ebben a zsíros, szutykos mosogatóvízben? Belenyúlni is utálok. Éjfél lesz, mire végzek! Reggel meg kelhetek hajnalban! Hányan zabálnak ebben a kaszárnyában, hogy ennyi a mosatlan edény?

Ilyen mélyre kell ásni az árkot? És ilyen szélesre? Miért, mi lesz itt, autópálya? Még hogy ferde az oldala?! Na és? A háborúban szögmérővel fogják mérni a futóárok oldalát? És ha nem pontosan derékszögű, újraásatják? Micsoda marhaság!

Gázolajjal lekenni a harcjármű páncélzatát. Ki talál ki ilyeneket? Azért, hogy csillogjon?

Azért nem kapok szabadságot, mert nem találtam el a lövészetben a kellő számú célt? Mi vagyok én, mesterlövész, céllovó bajnok? Különben is, a háborút ma már rakétákkal vívják. Nem fogunk mi ott egymásra célózgatni. Addig nincs kimenő, amíg nem jök az eredmények? Hát, akinek rossz a szeme, mondjuk, az sosem kap szabadságot?

Rozsdafolt a fegyverem csövében? Na, ne! Ezen egy mákszemnyi sincs. Legföljebb egy picike korom maradt benne a múltkori lövészet után. Na de az semmiség, egy perc alatt kipucolom. Csak egy perc, és már ragyogni is fog. Hogy késő? Miért késő? Az a lényeg, hogy tiszta legyen, nem?! Mi az, hogy a rozsdás fegyverért hét nap fogda jár?! Jó hogy nem lefejezés! Ezért a szarságért fogda? Elképesztő! Mi ez, kaszárnya vagy büntető telep?

Milyen hideg van ebben a fogdában! És nincs ágynemű? Ruhástól aludjak a priccsen? És napközben ráulni sem szabad? Hallatlan!

PETROZSÉNYI NAGY PÁL

Ez is benne van a pakliban

Egy vasárnap reggel Opti Miska arcmaszka nélkül indult sétálni. Június. Milyen gyönyörű idő van! Az utcák ennek ellenére elég néptelenek, bár még a Covid-19-es vírus is elpucolt. Jó, nem teljesen, az óvintézkedések azért még hatályosak, de ki törődik már velük.

– Jó napot!

– Á, kit látnak szemeim, Sopánka szaki! Ezer éve nem látam, pedig ugyanannál a cégnél melóztunk.

– Csak melóztunk, Opti úr, csak melóztunk, mert már útilaput kötöttek a lábamra.

– A magáéra is? Sajnálom, de hát tudja, milyenek a járványok, ha valahol felütik a fejüket, ott az egészségtől a gazdaságig minden romba dől. Szerencsére nem sokáig, nálunk már visszahúzódozóban van a világjárvány, hála a kormány idejében hozott intézkedéseinek.

– Hála? Mi az hogy hála? Ez a kötelessége, a szentség! – káromkodta el magát az ősz hajú, hőzentrágeres liftszerelő. – Ami pedig az idejében hozott intézkedéseit illeti, hát arról is megvan a véleményem.

A kerek képű, harmincötödik éve felé kacsingató szaki nem firtatta. Ismerte az öreg véleményét.

– Amúgy hogy van? Hogy viseli a bezártságot?

– Rosszul. Csak most értettem meg igazán, mit érezhetnek a rabok, akiknek évekig négy fal közt kell élniük. Öröm az örömben, hogy a többi kirűgött melóssal ellentétben nekem még itt a nyugdíjam. Nem sok, de valahogy kijövök belőle, no meg gyerekeim, barátaim is vannak, akik, ami igaz, az igaz, naponként meglátogatnak – ismerte el a lapátra tett iparos.

– Hát akkor? Mi a probléma? Az idő folyamatosan javul, a gazdaság, egészségügyi kilátások dettó. Nem adok egy hetet, és meglátja, nálunk is teljesen megszűnik a válsághelyzet.

– Írják az újságok, papolják a tévében, de mi a garancia arra, hogy minden szavuk hiteles? Végül is bizonyíték nélkül bárki bármit állíthat. Ellenőrizhetjük? Nem, még csak meg sem cáfolhatjuk, hacsak nem akarjuk ránk irányítani bizonyos szervek figyelmét.

– Na ne, hiszen szólásszabadság van. Elnézést, mindig elfelejttem, hogy maga olyan korból származik, amikor még tanácsosabb volt hallgatni.

– Tanácsos az most is, csak maga még nem tudja. Ráér?

– Igen, miért kérdezi?

– Hát csak úgy. Szeretném végre kibeszélni valakivel magamat. Talán tottyanjunk le erre a padra, ha a tisztelt úr megengedi. Szabad? – kért engedélyt Sopánka úr a padon sütkérező napszemüveges öregtől.

– Tessék!

Leültek.

– És a maszkja? Nincsen maszkja, kolléga?

– Bocsánat – köhintett a kerek képű, kék szemű szerelő –, éppen feltehetem, de már állítólag nem kérik. Legalábbis utcán, úgy tudom.

– Opti úr, maga köhög. Csak nem fertőződött meg maga is? – sápadt el a hepciás természetű nyugdíjas. – Láza van? Ne hívjam esetleg a mentőket? – tapogatózott a mobilja után riadtan.

– Kutwabajom, a vállalat mindenkit szemmel tart, és a legkisebb gyanús jelre is azonnal intézkedik. Mi az, meglepődött? Az állam vigyáz ám a dolgozói egészségére.

– Naná, hogy vigyáz, főleg, ha az ő érdeke is egyúttal. Na, meséljen, mi újság a melóban?

– Az emberek nagyon félnek, az tuti. Ki a vírustól, ki a klímától, ki a további leépítésektől.

– Kivéve magát, ha jól sejtem.

– Eltalálta. Ha vigyázunk magunkra, és az állam bácsi sem hagyja a sorsunkra, igazán fölösleges majrézni.

– Hej, ha én is ilyen fiatal és optimista lehetnék! Ahhoz meg mit szól, hogy az okosak már a járvány második hullámáról beszélnek, és ha ehhez hozzáveszem a migránsok újabb rohamát, nem a legrózsásabb jövőt jósolom magunknak.

– Majd megoldjuk, efelől ne legyen kétsége. Egyelőre adjunk hálát Istennek...

– Nem az államnak? – villantak meg az öreg sárgás fogai.

A férfi ajka idegesen megrándult.

*...Isten pontosan tudja,
mit akar, és higgyék el, minden
úgy van jól, ahogy ő akarja.*

– Már megint kezdi? Hát ezért akarta kibeszélni magát, majszter úr?

– Miért, nem logikus a kérdésem? Ha már ennyire bízik az államban. Szóval, miért adjunk hálát... Istennek?

– Hogy végre nem fázunk, és mostanság mi gyártjuk a legmodernebb lélegeztetőgépeket – nyújtózkodott el a padon a palacsinta arcú szerelő. – Kicsit hosszúra nyúlt az idei tél. Már szinte azt hittem, a globális felmelegedés lehűléssé változik. Más szóval egy újabb jégkorszak köszönt a bolygónkra.

– Az bizony könnyen megeshet, de Isten pontosan tudja, mit akar, és higgyék el, minden úgy van jól, ahogy ő akarja – kottyantott beszélgetésükbe ekkor váratlanul a napszemüveges öregúr.

– Iiisten? – húzta el a szót a másik öregember.

– Isten. Maga nem hisz Istenben? – ráncolta össze homlokát az öregúr.

– Őszintén? Nem nagyon. Régen hittem, most... kevésbé. Eddig úgy néztem rá, mint egy univerzális bíróra, aki pártatlanul, kizárólag cselekedeteink tükrében büntet vagy jutalmaz bennünket. Aztán amikor láttam, mennyi ember ölhet, lophat, csalhat büntetlenül, miközben a jók nagy része börtönbe kerül, éheznek, nyomorog, nos, azóta inkább a kocsmában kötök ki, mint a templomban.

– Szent Habakuk, hogy mik nem derülnek ki magáról! – kiáltott fel Opti úr.

– És maga, fiatalember?

– Én hiszek Istenben, még ha amúgy én sem járok templomba. De már megbocsásson, miért érdeklí magát ez annyira? Hittérítő maga, Jehova Tanúja vagy kicsoda?

– Egyik sem, csak egy szimpla nyögődjás, akár a tisztelt mestere.

– Akkor jó, mert én ki nem állom ezeket. Olyan ragadások, pfuj, még a házakba is becsengetnek.

– Azok be, aztán otthagynak néhány többször lerágott csonttal – kontrázott Sopánka úr. – Ha ugyan érti, mire célzok.

– Értem. Csupa olyasmiről szónokolnak, amit már milliószor hallottunk, ám megoldást eddig még maga a pápa vagy Donald Trump sem kínált a világnak.

– Nem beszélhetnénk másról? – fészkelődött a fiatal szerelő.

– Könyörgöm, ne rágódjunk már mi is ugyanazon a csonton, drága uraim!

– Egyetérték. Hagyjuk ki Istent a témából –, nézett Sopánka úr provokálón az apó szemébe –, és beszéljünk realisabb dolgokról.

Várai Artúr illusztrációja

A bácsika összerendezte, de nem vette fel a kesztyűt, hallgatott.

– Úgy hírlík, a kormány nemzeti konzultációt szervez a koronavírussal kapcsolatban – piszkálgatta körmeit a szerelő.

– Kidobott pénz, ugyanis ez ellen a vírus ellen semmiféle retorikával sem védekezhetünk, beleértve a maszkokat, lélegeztetőkészülékeket stb. Úgy ám, fiatalúr, ezúttal sokkal komolyabb a helyzet, mint bármikor a történelem folyamán. Pedig megéltünk már néhány katasztrófát: pestist, fekete himlőt, kolerát, spanyolnáthát, és valamennyit legyőztük. Csak a Covid-19-et nem fogjuk sohasem legyőzni.

– Komolyan? – ingott meg a férfi önbizalma. – De hát mi van a vakcinával? Hallottak a Remdesivirről, mert én igen, bár az sem lehetetlen, hogy Magyarország még egy ennél primább oltóanyaggal is előrukkol megelőzve az USA-t, Japánt, mindenkit.

*...megéltünk már néhány katasztrófát:
pestist, fekete himlőt, kolerát,
spanyolnáthát, és valamennyit legyőztük.*

– Először is a Remdesivir nem vakcina, hanem csak egy szimpla antivirális hatóanyag – javította ki az öreg a tájékozott emberek fölényével. – Másodszor miből sejti, hogy azt meg is tudja majd fizetni?

– Olyan drága?

– 982 209 Ft, és ha ez annyi, mennyibe kerülhet majd egy vakcina? Ki tudna-e akár egy vakcinát is fizetni? És a hatékonyságról még nem is beszéltem. A WHO bejelentése szerint ugyanis egyetlen vakcina sem lesz tökéletes, kaszás barátunk tehát, ha nem is olyan mértékben, ezután is rendesen kaszálni fog.

– Jézus, Mária, Szent József! – vetett keresztet Opti úr.

– Mi az, csak nem rezelt be maga is!

– Nem én, bár a kilátások, úgy tűnik, mégsem olyan rózsásak, mint ahogy a médiában itt-ott lefestik.

– Csakhogy végre maga is belátja, mennyire hiteles ma egy újsághír, úgyhogy javaslom, készüljön fel a legrosszabbra, mert rajtunk már a Jóisten sem segíthet – temette kezébe arcát Sopánka úr.

– Olyan biztos benne? – rázta meg a fejét rosszallóan az öregapó.

– Miért, maga miben reménykedik? Hogy minden állam tudósa és politikusja összefog, és amit a járvány megszüntetése érdekében előírnak, azt be is tartják az emberek, most amikor hovatovább már két ember sem tud szót érteni egymással?

– Maga nagyon pesszimista. Így persze nem csoda, hogy ennyire, bocsánat a kifejezésért, inába szállt a bátorsága.

– Magának nem?

– Hát... vannak ilyen perceim. Szerencsére nekem van kihez fordulnom – mutatott az ég felé –, akit ismételtlen a figyelmükbe ajánlok. Próbálják ki, nem kell hozzá más, minthogy időnként összekulcsolják a kezüket.

– Köszönöm, nagyon kedves, és ettől megnyugszik? – füstölt magában a hózentrágeres szerelő. – Nyavalyás szentfazék, hát ezt már semmi sem hozza ki a sodrából!?

– Meg.

– Szép, és akkor is, ha lassan még a rezsijét sem tudja fizetni, mert ahogy a göncét elnézem, magát sem igen veti fel a gazdagság.

– Az nem, de ettől még remekül megvagyok. Egy öltöny a hétköznapokra, másik ünnepekre, öt évenként két nap a Balatonon. Mit akarjak még ezenkívül, amikor másnak még ennyire sem futja a nyugdíjból? Esetleg hírnevet, hatalmat? Badarság. Melyik vénembert érdeklí már az ilyesmi?

– Egészség?

– Megjárja. Kis cukor, enyhe vérnyomás-emelkedés, prosztatagondok, de, amint látja, kezem-lábam ép, és elég jól hallok is.

– Uram, le vagyok nyűgözve. Végre egy elégedett, reális beállítottságú úriember, aki csak addig nyújtózkodik, amíg a takarója ér, aránylag egészséges, senkit sem gyűlöl, és még imádkozni is tud. Elárulná nekem is, hogy csinálta?

– Már elárultam – enyhült meg a kopott kabátú öregember –, nem kell hozzá más, minthogy időnként összekulcsolják a kezüket.

– Ja, persze, persze, már emlékszem. Köszönöm a jó tanácsát – savanyodott el az idős liftszerelő.

– Azért nem ártana jobban bízni a jövőben, mert szép, szép dolog a szerénység, különösen egy világvilágjárvány kellős közepén, de a föld forog, és Isten segítségével vagy anélkül egyszer mégis csak kimászunk a lekvárból – bizakodott Opti úr. – Magyarán ismét normalizálódik a helyzet az egészségügyben, a gazdaság fokozatosan talpra áll, mert talpra kell állnia, megnyílnak a bárók, iskolák.

– Meg, meg, de meddig? Szerintem fél évig sem tart az egész eufória, mert amint kikecmergünk a bajból, már nyakunkon a második hullám, úgyhogy nem is értem, mi ez a húzd meg, ereszd meg politika, amikor csakis a szigorú elszigetelés mentheti meg az országot – ragaszkodott eddigi pesszimista nézetéhez Sopánka úr.

– A dologban van valami. A miniszterelnök is pontosan ezt magyarázta tegnap a rádióban.

– Hja, vagy úgy, a miniszterelnök úr. És azt is megmagyarázta, miért nem zárjuk be a határokat is egyúttal?

...válságos a helyzetünk, de nem reménytelen. Legfeljebb csak azoknak, akik már imádkozni is elfelejtettek.

– Azt... azt nem, csak hogy maradjunk továbbra is otthon, hacsak nem munkába, bevásárolni vagy orvoshoz kell mennünk.

– Azért ma mégis csak kimerészkedett a városba.

– De csak egy órára. Hadd élvezzem már én is ezt a mesés napsütést. Hallják ezt a trillát? – kapta fejét a pad mellett viruló bokor felé Opti úr. – Tri-tri-tri! – próbálta utánozni a madarak énekét. – Hát nem gyönyörű? Hiába, igazából tavaszszal döbbenünk rá, milyen csodálatos ez a mi világunk.

– Melyben hol a vírusok, kullancsok, szúnyogok, hol a migránsok tarolják le a földeket, az egyik helyen kiszáradnak, a másikon meg kiáradnak a kutak, belvizek – színezte Sopánka úr a képet faarccal. – Aztán még ott vannak a vulkánok, azok is sorra kitörnek, a Hold rázuhan a Földre, és egy madár sem csicsereg többé, garantálom.

– Hát istenem, ez is benne van a pakliban. De mielőtt még bekövetkezne, fürdök egyet az Adriai-tenger vízében.

– Nem hisz nekem?

– Dehogyan, de a szerencsében meg országunk vezetőiben is, akik éjt nappallá téve fáradoznak azért, hogy kihúzzák Magyarországot a csávából, úgyhogy még akár az is megeshet, hogy mi, magyarok találjuk fel a Covid-19 ellenszerét – düllesztette ki mellét a szerelő.

– És ha mégsem? Vajon akkor is az Adriában akarna fürödni, ha tegyük fel, váratlanul előrobogna egy hangszórós gépkocsi a következő szöveggel: Hölgyeim és uraim! Szomorúan tudatjuk az ország lakosságával, hogy megkezdődött a koronavírus 2. hulláma. De nyugodjanak meg, senkinek sem kell félnie, mert a kormány a helyén van, és minden óvintézkedésre felkészült. Addig is nyomatékosan felkérünk mindenkit, aki ezekben a pillanatokban az utcán ógyeleg, menjen haza, és csak halaszthatatlan szükség esetén hagyja el az otthonát.

– Még egy karantén? – döbrent meg Opti úr. – Mikor lesz már ennek vége?

– Jó kérdés, de ennél is jobb, ha azt kérdi, mekkora ereje lesz a 3–4. hullámnak, amikor a fertőzöttek száma már ma meghaladja a 15 milliót. Már amiről mi tudunk, amiről meg nem, az több száz millió szerencsétlen, akik közt akár én vagy maguk is lehetnek.

– Me-mennyi? – állt meg benne a lélegzet.

– Több száz millió. Úgy ám, pajtikám, ma több száz millió, jövőre... El tudja képzelni, hány milliónál állunk meg egy év múlva?

– Hánynál?

– Egynél sem, mert már nem lesz, aki számoljon – közölte Sopánka úr rekedten.

– Ki állítja? – igyekezett úrrá lenni idegességén a fiatalember.

– Az országos tiszti főorvos. Persze ő is tévedhet. Vagy ez nincs benne a pakliban?

– Bocsánat, hogy megint közbeszólók... – köszörmelte meg torkát a galambösz bácsika –, de igazán nem értem, miért lombozza le folyton ezt a jóembert. Kétségtelenül válságos a helyzetünk, de nem reménytelen. Legfeljebb csak azoknak, akik már imádkozni is elfelejtettek. Maga még tud, kedves Opti úr?

– Képzeld, és félni sem félek, csak egy kissé meghökkenett a mester úr... rémálma. Igaz, hogy a Bibliában is olvastam effélet, de már a miniszterelnök és az államelnök is kijelentette...

– Tudom, hallottam. És maga tudja-e, mit szokott mondani Hacsek a Sajónak?

– Mit?

– Slussz, ez a téma be van fejezve – futotta el a méreg a cingár, hosszúnyakú szerelőt. – Magának az agyát, barátom, teljesen átprogramozta a média.

– Vizionlátásra! – állt fel ekkor váratlanul az öregúr. – További kellemes csevegést! – billentette meg kalapját, és botjával tapogatózva eltípett.

A liftszerelők megrendülve bámultak utána. Csak most veték észre, hogy vak a szerencsétlen.

– Köszönöm a beszélgetést. Egész jól eldumáltunk, de most már nekem is mennem kell – sietett haza Opti Miska is, hogy fertőtlenítsse az arcmaszkiát.

Németh István Péter

Balatoni kalendárka

Editnek

Január

Mert tálkába fagyott a víz a kutya
deres ólja előtt, reggeli
ködben aligha lefetyeli,
és nem is ugat vonuló vadludat.

A Tél-tündér a Balatonra fűtt,
de jegére már a zöldes tócsákat úgy
olvasztják lázas bögyükkel a hattyúk.

Február

Konfetti-havazásban farsangolnak
és künn megfeszül a rókcacsapda rugója,
s a városka határába maholnap
ideér az első pár gólya,

belépirulnak majd a nyárfagallyak,
rügysz a többi fa is, ne csupán varjat
teremjen – s éljek, meg ne haljak.

Március

Még sehol a lomb, ám örvénylik
fehér izzás az ágak között, mintha
láva ömölt volna csak végig
a hegyoldalon; vízmosásainkba

keserűmandulák virágja hull,
édes szellő sodorja odébb, s akárha új
lángot gyújtana minden öt meg öt szírom-ujj...

Április

Holott rétingben hajladozok, holott
kabátba burkolódzva is vacogok.
Már-már hiszem, hogy most elérlek,
hozzád emelni szívem nehéz csak a vérnek.

Tavaszt-tündér, az ókuládat add
kölcson, hadd lám, fehér virágok avagy
hópelyhek lepik akár lepkék az ágakat?

Csernák Bálint fotója

Május

Vizimenta-illattal göngyölődnek
hármásával a hullámok a partra.
Nyárfapihék: akárha hó szakadna,
bár nyoma sincsen a felhőknek,

ké kell az ég, és ké kell a tó,
köztük a nád rigót ringató,
Fonyód felé fut ki az első hajó.

Június

Minden piros itt, mint imént a Pünkösöd,
húzódj csak ehhez a rótlángú tűzhöz,
nézd, milyen rubinszínű az ért eper,
nem szégyen, ha az ember érte térdepel.

Rigócsőr-sebezte iker cseresznyék
mézes fülbevalóid: megvédd
vagy csókkal az ajkamon kend szét!

Július

A felhő-barányok hasa rózsaszín,
úsznak a mennybolton alkony-aranyban,
átszögezi lila árnyuk, amíg fölcsobban
pár pirosszárnyú keszeg, mert rabol a balin.

Forró a sín s a móló éles bazaltja is.
Kánikulában kérlel a vers, ded gyöngykavics:
Tenyeredből húlni a tóba mégse hajíts!

Augusztus

Zöld uniformisban a lomb még tartja
magát, de villan oly levél, mit
egyedül napsugár tűz az égboltra
és így fénylik most, fénylik, fénylik.

Egy percre üres a teniszpálya csak, ám a
kertben körték puffannak sárgán akárha
Ősz-tündér gyilkos szervát gyakorolna már ma.

Szeptember

Látod, a föld, víz és ég egybeér.
Halvány olajzöld és törtfehér
a tó, rajta finom pára lebeg
a barnuló nádasok felett.

Rőtárányra festi a Nap hajad, körötte
könnyű kendőd a piruló szömörce –
lobbot vet kéklő víztükörbe.

Október

Hol van a tintakék tó fölül a szivárvány?
Nézem, a cipőd kopogását várván,
az aszfalton mint gurulnak szertesztét
aláhullt bordó vadgesztenyék –

majd messzibe futnak az utak,
s míg a gyümölcstelen ágak közt vad szél kutat,
a fák mind be is érlelik sápadt lombjukat.

November

Csupasz faágak hajolnak fölöttem össze,
csak járom a ködben az üres allét föl-le,
fémes hangokat ad a rozsdás platánlevél,
pengő cimbalom mielőtt vízre ér

s túl már a sétány deres láncszemein
a hullámok pontos szívölkései szerint,
bár nem látni a tornyokat, Tihany fele ring.

December

Keszthely fölött karácsony előtt
mily'szépek is a bokrok a rőt
bogyóikkal és magasba nőtt
zuzmarás zöldjükkal a fenyők.

Mily' csúfok most e lecsupált hárserdők,
elszánt-szelíden gyökereikkel ők
tartják meg mégis a törmeléklejtőt.

Ország László fotója

LUKÁTS JÁNOS

A Szent Mihály-domb kálváriája

A Balaton északnyugati szöglete mintha valamelyik régen volt évszázadnak nyújtana menedéket. A part és a víz között széles és áthatolhatatlan falat alkot a nádas, igazi élőfalat, a locsogó víz és a csárogó-pittyegő vízimadarak világa ez. És a csöndé – a tó locsanása, a madarak cserregése, mindez a csönd alkotóeleme.

Madarak jelentik, hogy ma végre szép idő lesz, a bokrok ágát szinte lehúzza a százfős verébcsalád, a kisebb és nagyobb, a csöndesebb és zajosabb vízi nádi és parti madarak garmadája. A csivitelésből kihallatszik a harkály kemény kopogása, sok a korhadó fa, tízenyi harkály is kevés volna gyógyításukra. Aztán fölrebbenek a varjak, lomhán és súlyosan szállnak, ha kékesfekete tolluk megvillan a napban, ha sok százfős csapatuk lehördül ránk a magasból, kezdjük a szépségről vallott nézeteinket újrafogalmazgatni.

A vonyarcvashegyi állomástól jó félóra az út, több is, ha a lépésslassításokat és a megállásokat is hozzászámítjuk, amelyeket a csönd meghallása céljából meg a csendháborítók azonosítása okából teszünk. Fülünk a felhők között és a fák sűrűjében, szemünk a zöld-fekete bozótrengetegből igyekszik elkülöníteni a más színekben ékeskedőket, lelkiismeretünk időnként a lábunk alá figyeltet velünk: egy-egy csiga, majd meggondolt méltósággal egy hőscincér vonul keresztül a bicikliúton.

A nádas-füzes Balaton-part hirtelen arcukat vált: a szelíd zombék helyett domb magasodik a parton, félsziget formában nyúlik a tóba, bár mintha maga is sziget volna, ha nem is a Balatonban, de a parti füzesben, folyondárosban. Előreküldött őrszem, amely a Tapolcai-medence vulkáni kúpjainak jelez, vagy éppen helyén maradt utóvéd, amely nem rettent meg a lábát körülölelő vízőzöntől? Magassága okán szerényen dombnak, meredeksége miatt akár hegynek mondhatnánk. A hegyoldalban az élet fonák nyoma: a vashegyiek régi temetője.

Elmúlás, megnyugvás, béke, szépség – keresem a szavakat, ahogy a vashegyi halászok egykori nemzedéke is kereshette a helyet, ahová szeretteit a földi hajótörés után örök utazáshoz szállíthatta. Ahogy a dombon fölfelé kapaszkodunk (mert kapaszkodni, azt kell!), kitárul a táj. Szemet gyönyörködtető és szívet melengető, ahogy egyszerre belesimul a környék halmái-völgyei közé, és ahogy óvatosan szembefordul velük. Megmutatja magát, és bemutatja a fűzre fűzött domb-rokonokat: a Keszthelyi-hegység testvérmagaslatait és a Tapolcai-medence távolabbi, unokatestvér orkait. Pedig még nincs is Balaton, az a másik oldal, a keleti, ez pedig a nyugati rész, dél előtt hűvös, nedves és árnyékos.

Barlangkapolna a jobboldalon, kovácsolt vasrács, koszorú, a barlang hátulsó falán fakóbarna kép: halászok, jég, Balaton, Szent Mihály. Két és fél évszázados mementő: negyven halász-

ról, akik karácsonyi halfogás közben egy letört, hatalmas jégtáblán sodródtak ég és föld (pontosabban víz és part) között. Megrendítő kép, megrendítő emlék, a vashegyiek évszázadok óta őrzik, mint éltető legendát. Legendát, amelyhez újabb adaléket, szerencsésebb vagy tragikusabb függeléket akár évente csatolhattak. Az emlékezet szeszélyes: szabadon szárnyal – és gyarlóan poroszkál. A barlangtemplom képe negyven halász csodás megmenekülésének állít emléket, Eötvös Károly emlékezése tragikus véget juttat a halászoknak, akik negyvenen zoltárt énekelve sodródtak a dermesztő, ködös fagyhalálba, Illyés Gyula verse szalonkalanddá szelídíti a hajdani tragédiát. Tisztelet a vashegyi ifjú és öreg halászoknak, nyárban és télben, lábban és jégtáblán!

Tábla tudósít, hogy a barlang faliképe nem az már, amelyik itt állt két évszázadon át: amikor a barlangot felújították, vagy visszaállították kápolnává – a falikép eltűnt. Ez a kép szép és kifejező, mégis a másik kép sorsa jár az eszemben. Két évszázadot töltött itt emlékezve és emlékeztetve, aztán folyondár-

...negyven halászlól, akik karácsonyi halfogás közben egy letört, hatalmas jégtáblán sodródtak ég és föld között.

tól lassan benőve, helyén maradt a felejtés és elhanyagoltság évtizedeiben is. Mert mit tehet egy barlangmélyi falikép? Megmarad, ahová festője és a sors szeszélye állította. Vagy inkább a vashegyiek hite és emlékezete? És vajon milyen kéz és milyen szándék mozdította onnan el? Ereklgyegyűjtők fanatizmusa, régiséggyűjtők kapzsisága, képrombolók türelmetlensége, vagy képmentők túlbuzgalma. Ki tudja? Az arra járó bizonyosan nem. Ha nincs meg már a kétszáz éves, eredeti kép (ha tűzben, vízben, tépőgépből végezte), fogadjuk el, hogy a festményutód híven számol be a halászokról és megmentőikről, ha pedig megvan a kép, birtoklója érezze minden rápillantáskor, hogy... mindegy, ez itt nem a szentenciák kiszabásának helye.

Már régen egy kőszálra támaszkodom, lábam előtt (vagy inkább alatt) a Szent Mihály-dombi öreg temető. Talán ha öt-hat sor maradt belőle, soronként tíz-húsz kőkeret, kőszál vagy kereszt. Amennyit a meredek domboldal engedélyez. A sírok lépésnnyire egymás mellett és egymás fölött, közöttük keskeny gyalogút. Hogyan lehetett itt temetni? Temetni mindenhol lehet. A felirat a sírkövek azon oldalára került, amely a gyalogút felé esik. Minden sír a völgy felé néz, a hegyvidék lankái és a völgy füzei legyennek az utolsó képek, amelyeket a halászok megpihenő nemzedéke magával visz.

Sorsok, sírköben elbeszélve: testvérek, akik tíz év különbséggel születtek, de egyikük sem érte meg az iskoláskort. Virágzó fiatalok, már házasok, szülők, alig érte meg közülük egy-egy a harminc évet. Jégfalászat, tüdőbaj, családi tehertétel vagy a nyirkos-párás parti faluban végzett embertelen munka? Örökre fiatalok maradtak.

Két kőkereszt, közös sírlap tetejére faragva, házaspár emlékére állították. Vöröslő, mohos márvány, de lehet, hogy csak valami szívósabb mészkő, ki láthat be a mohatarakó alá. A többi kereszt, a többi kő, az ágak-bogak már el is takarták a távozó szeme elől. Aztán távolról még egyszer előtűnik: oldalra dőlt kicsit, mint két elvékonyult emberalak, akik egymásra támaszkodnak, mert így szokták meg egy életen át. Mióta is? Harminc éve? Azért akadtak matuzsálemi korúak is Vashegyen. Akik bizonyosan sokat temettek.

Szép a kápolna a hegytetőn, szerény, de illik a környezetbe, a közelmúltban renoválták. Az ajtaja zárva, de az útbaigazító tábla jelzi, hogy hívők és érdeklődők előtt vasárnaponként nyitva áll. Laktak hajdan itt barátok, talán a hegytetőn, a mai templom helyén állt a kolostoruk, vagy lejjebb, a domboldalon? Vagy a domb lábánál, a barátok csak hűvös hajnalokon jöttek föl a tetőre, harangozni? Vagy afféle missziót is elláttak, amit parti figyelőszolgálatnak nevezhetünk, a kápolna pedig – a tornyában pislogó fénnel – mintha világítótorony lett volna? A kolostorból mára semmi, talán a régészeknek maradt egy-egy faldarab, s a képzelet segítségével abból támasztják fel a hajdani kerengőt, a refektóriumot, ha volt mindez, s akár még a barátokat is meginvitálják, talán éppen a szomszédos temető fagyalbokrai közül.

A templom a tóra néz, már nem a hegyekre, nem a völgyre. A tóra, de mintha a napba nézne, a felhőkre, az égbe. A Szent Mihály-dombról a Balaton teljes nyugati medencéjét belátni, Badacsonytól Fonyódig, a Zala torkolatától Keszthelyig. Már persze, ha szép az idő. Most ragyog a nap, mégse látni be a nevezett végpontokat. Sugaras, őszi nap. Párával, köddel teljes. De a Balatont látni, fölségesen terül el alattunk a tó. A sejtel-

mes pára a végtelenség érzését sugallja, azért ködön-párán is átcsillog a víz, a hullám szüntelen, apró mozgása. Tükörsima Balaton nincs, az talán csak a jéghideg alpesi tavak sajátja, a Balaton „tükre” fölött a mégoly gyenge szél, az elszálló madár, a lesötétlő felhő mindig vet valamennyi árnyékot, vagy éppen valamelyik hullámtarajt egyetlen pillanatra bőségesebben világítja meg, mint a szomszédját. Mire ez az ajándék-villanás a dombtetőn álló szeméhez eljut, a fény többete már el is enyészik a hullámtarajról, vagy másik tarajt tüntet ki kegyeivel, de ki tud ezermillió hullámtarajt áttekinteni vagy észben tartani? A Balaton, ő tud!

*Az a jég, amely odalenn
olyan csalárdul csalja törbe Vashegy
halászeit, itt a sziklákat hasogatja.*

Sziklásodó, talajjal alig fedett az a néhány lépésnyi terület, amelyet dombtetőnek nevezhetünk. Esők és viharok, hőség és szél megtette a magáét, hogy mind kopárabb legyen Szent Mihály homloka. Az a jég, amely odalenn olyan csalárdul csalja törbe Vashegy halászeit, itt a sziklákat hasogatja.

Három-négy fenyő a dombtetőn, több fa megkapaszkodására nem is volna hely. A fenyő csodákra képes, megél morszányi földben, befúrja magát sziklák hasadékába, apró vízgűjtő tálkákat tart számon a kövek között, és azokból szívja föl magába és továbbítja lombozatának az életet. Lombozat? Satnya, alig-zöld karok, a vakmerő függőlegességgel felnyúló törzs szívós, vízszintes próbálkozásai. Három-négy kar, nem több, miért éppen abban a magasságban terjeszti szét ágatkarját minden fenyő? Nem lejjebb, nem följebb. Akkor elférnének jól, így egymást zúzzák-törlik. A bölcs kompromisszum nem ismeretes a növényvilágban? Vagy éppen kézen fogják egymást, taszigálva is egymást támogatják, tisztelve az egyenlőséget?

Ország László fotója

A fenyők félkörben állnak a tenyérnyi dombtetőn, a kör másik felét a kálvária alkotja. Mintha a csúcson nőtt fákat faragta volna szobrászuk szoborrá. A három karcsú kereszt mögött a küszködő vörösfenyők hátborzongatóan mintázzák a Golgota sivárságát. A végtelen csak egy lépés mögöttük.

Az európai ikonográfiában Krisztus magas és sovány férfi, megkínzott, testileg leromlott. Meztelen lába-karja a csontjára feszül. A Szent Mihály-domb kálváriáján Krisztus korpulens, már mondanám: nehézkes. A súlyos test kiszolgáltatottsága, amely lehúzza a kezén függő Istenfiút, szíven üt.

Szűrös, gubás apostolok, Péter, János, ahogy a vashegyi halászok megállták a modellt a közülük sarjadt faragónak, legjobb tudásuk szerint. Áhítat van az arcukon? Lehet, de töprengés a gyenge fogás miatt, valami sóhajtó lemondás, hogy akiben igazán hittek, az is – lám – így járt, ez biztos. Paraszt szentek, halász szentek, magyar szentek.

Mária, mint egy égbe röppenő sugár, ruhája ráncatlanul hull a földig. Fölnéz fiára, a háta ívben hátrahajlik. Egy kicsit, csak hogy megfeszüljön a torka, csak hogy tarkója elveszen a köpenyben és a kendőben. Csak hogy lássa Jézust, csak hogy tekintetével befoghassa a tragédiát, a csodát, amelyik ott a hegytetőn, ott a végtelen előtt...

Nehéz elmenni a Szent Mihály-dombról. Látvány, élmény, fősleges panoráma. Igen, „valami jó érzés” az, ami visszatart.

A harmónia, a természet gyöngyszemeinek egymáshoz csiszolódása, természet és ember okosan szép együttműködése. Meg a századok, amelyeknek szigorú szeme előtt éltek együtt itt halászok és barátok, biciklis kempingezők és „jézusfaragó emberek”. A jégtáblák elolvadnak, meg újra befagynak, a temetőket benövi a folyondár, és mindez a béke jele. Itt semmi nem idegen, itt minden szépség és minden gond közel jön hozzánk, és a lábunk köré telepszik.

Az aprócska dombtetőnek van egy nyúlványa hátra, a hegyek felé. Annak sem a közepén, de egy méretes vadkörtefa árnyékában mázsás kőszikla áll. A kősziklán tábla: *dr. Gárdos Sándor 2001*. Az orvos volt, aki hegymászó társaival a Himalája meghódítására indult. Társait megőrizte bajtól, betegségtől, önmagán nem tudott segíteni: a vihar gleccserszakadékba sodorta, ott alussza örök álmát, egy névtelen hegycsúcs aljában. Társa elérte a földön létező legmagasabb csúcsot, amikor néhány héttel később a Csomolungmára kitűzte a magyar zászlót, azt Gárdos Sándor doktor emlékére is megcsattogtatta a himalájai szél. A vashegyiek jól választották meg a helyet, ahol doktoruknak állítottak emlékkövet. A kő a közeli és a távoli hegyvonulatra néz, ahogy egykor a magyar doktor is nézte „Az istenek anyját”. Aztán őt is elvitte a jég, mint a vashegyi halászokat.

Varga Domokos Íróiskolája

Olvasólámpa KÖNYVEKRŐL, ÍRÓKRŐL

*az igazi szó növekszik, mint a fa
a szájtól elváltan is gyümölcsöt nevel.*

Hervai Gizella

Benke Lászlót hosszú éveken át igaz barátság fűzte Varga Domokoshoz. Életművének hű gondozója, kiadója, népszerűsítője. Tőle kaptam ajándékba az élményt, amit Varga Domokos *Íróiskola – Tollforgatás mesterfokon* könyve jelentett. A tollforgató ugyanis akármilyen szinten is űzi a mesterségét, mindig érdeklődik a miért írok, mit és hogyan kellene írni kérdése iránt. Ezért működhetnek íróiskolák, ahol tanítják az íróiség hogyanját. Annyi az író ebben a kis országban, számon sem lehet tartani. Ez az íráskényszer nemzeti hagyomány. Amikor az 1956-os magyarok elmenekültek, Cs. Szabó László, irodalmunk egyik legkitűnőbb esszéírója, azt mondta Faludy Györgynek: „Kétszáz ezer költő nyugatra tart.” Köztudott, hogy az igények kielégítésére íróiskolák működnek szerte az országban. Az egyik vezetője Petőcz András, a kitűnő író, költő tart ilyen stúdiumot. Szerinte nagy író nem valószínű, hogy lehet csinálni a írópalántákból, de olyan szerzőt igen, aki megjelenhet folyóiratokban, megtanulhatja az írás ábécéjét. Igaza van, neki és Balzacnak is, a világirodalom egyik legszorgalmasabb írójának is, aki azt állítja:

„Könnnyű egy könyvet megálmodni, de igen nehéz megírni.”

Milyen titkokat árul el Varga Domokos esszégyűjteménye? Meg lehet-e könyvből tanulni az írói mesterséget? Egyáltalán, meg lehet-e könyvekből tanulni? Nem lehet! De arra jók ezek az alapművek, például Horatius tankölteménye: *Ars poetica*-ja, Kosztolányi Dezső *ÁBÉCéje*, Füst Milán, *Látomás és indulat a művészetben*, Németh László: *A minőség forradalma* és Varga Domokos *Íróiskolája* is arra jó, hogy felhívja a figyelmet, mire

*Varga Domokos szerint
legfontosabb, hogy az író szellemi
függetlenségét megtarthassa...*

vállalkozik, „*ki most kezébe lantot vesz*”, és a saját és más írói társai tapasztalatai alapján figyelmeztet, hogy mire kell, kellene vigyázni. Persze, ha felfedik a titkot, az már nem titok többé. De Varga Domokos és társai hiába fedik fel, nem biztos, hogy akiknek szól, elolvassák, és ha elolvassák, nem biztos, hogy értik, megfogadják a tanácsokat. Varga is azt üzeni, hogy ezt a mesterséget csak úgy lehet megtanulni, ha írok mindennap, és olvasok mindennap. És akkor sem biztos, hogy felkapaszkodhatunk a Parnasszusra. Tehát az már az írótanulókon vagy olvasókon múlik, hogy mennyit tanulnak Varga könyvből. Úgy tűnik, hiába születnek remek író, receptkönyvek, sokan

nem tudnak mégsem széptanilag értékelhető műveket létrehozni, mert tehetségnek híjával vannak, meg azt hiszik, ők már mindent tudnak, és sokszor nagyképpen visszautasítják az intelmeket. Varga Domokos azt is leírja, úgy tűnik, a küldetéstudat és tehetség is fontos kellék, csakis tehetségükön túl teljesítő szerzők példáit hozza fel. A hivatkozott tollforrások rangos névsora, önmagáért beszél: Mikszáth, Móricz, Tolsztoj, Kosztolányi, Pilinszky...

A nagy írók életrajzait, naplóit olvasva, csaknem mindegyikükről kiderül, hogy a mű születésekor kínzó gyötrődés, kétely fogja el őket, nemcsak a megformálást illetően, hanem a tartalmat tekintve is. Varga Domokos legfontosabb figyelemztetését egy népdallal, illetve az ebből írt József Attila sorokkal hitelesíti. „*aki dudás akar lenni, pokolra kell annak menni, ott kell annak megtanulni, hogyan kell a dudát fújni.*” Erről ír hosszan könyvének első fejezetében. És igaza van. Arra figyelemztet, hogy az írás pokoljárás. Az írás megszülése állandó kételkedéssel, szenvedéssel jár. És az írás nemcsak mesterség, hanem életforma, ahogy Mikes Lajos, az *Est-Lapok* szerkesztője, Gelléri Andor Endre és sok más tehetség felfedezője mondta volt. És erkölcs is. Mert Varga Domokos *Íróiskolájában* erkölcsstant is tanulhatnánk. Varga Domokos szerint legfontosabb, hogy az író szellemi függetlenségét megtarthassa, megtalálja azt a területet, műfajt, amelynek segítségével elmondhatja véleményét a világról. Nem véletlen, hogy Varga könyvében minduntalan kedvenceire, a független életű, életvitelű írókra, Tolsztojra, Mikszáthra, Móriczra hivatkozik. Ezzel mintegy arra ösztönözve az olvasót, hogy olvassuk, illetve újra olvassuk e klasszikusokat, akikről már-már azt hitük, ismerjük őket. Mert Varga Domokos tud újat mondani ezekről az agyonírt írókról, új és szokatlan szempontból tárgyalja ezen szerzők magatartását, alkotói módszerét. Ezek a szerzők, miként Varga Domokos is, tudják, hogy az olvasók örök gyermekek, akiket meséléssel, anekdotázással és izgalmas témával lehet megnyerni, és ehhez megtalálták azt a műfajt és formát, ahol és amivel elmondhatták véleményüket a világról.

Nagyon sokat elárul például Varga Domokos magyarság tudatáról ez a könyv. Amikor Tolsztoj *Hadzsi Muratját* elemezve arról ír, hogy ez a nagy orosz író hogyan ábrázolja a kaukázusi háború értelmetlenségét és az orosz katonák kegyetlenségeit. Egy orosz író leírja honfitársainak galádságait. Rokon ez a mi Berzsenyinkkel, aki rúti szibarita váznak nevezi korának magyarjait, vagy Cseres Tibor tükrével, a *Hideg napokkal*, amit az önkritika nélküli magyarok elé tár, akik mindig mindenért másokat okolnak. E kitűnő írónak Varga külön fejezetet szentel.

Benke László, aki gyakran mesél örök barátairól, többek között az *Otthonkereső* című könyvében leírja, hogy barátjáról három kiáltása jut eszébe. „*Jöttem tőle el, a Maros utcai lakásából, csuktam be a kaput, mikor a városi háza ablakán kihajolva, háromszor kiáltotta el a magasban: Magyar! Magyar! Magyar!*”

Benke így magyarázza: *Magyar író, Magyar családapa, Magyar nemzet fia.*”

Nem tudom, hogy ezt a „lekiáltást”, milyen témájú beszélgetés előzte meg. Én ezt a három kiáltást első olvasatra erős túlzásnak, inkább ironikusnak éreztem, mindaddig, míg jobban meg nem ismertem Varga Domokos életét, könyveit és gondolkodását. Mert ő valóban jó magyar volt, jó író, jó családapa és jó hazafi. Hasonlóan vélekedik a magyarságról, mint

Illyés, aki azt írta: „*Magyar az, aki bátran szembenéz a nép bajaival. Aki a szabadságot ma is minden téren meg akarja valósítani. Aki a népnek műveltséget, egészséget és jólétet akar... Magyar én előttem az, aki nem bírja a homályt, sem a börtönben, sem a gondolatban.*” Vagyis magyarnak lenni erkölcs.

Apám 1917-ben született, egy korosztályba tartoztak Varga Domokossal, aki 1922-ben látta meg a napvilágot, Ha csak ezt a könyvét olvassuk figyelmesen, tapasztalhatjuk, hogy egy kislexikonra való író idéz meg mondandója erősítésére. Varga Domokos következő mondataim után mindentudón, mint írótanár mosolyogna képzavaraimon. Micsoda tűzijátéka ez a könyv a műveltségnek, olvasottságnak! Az ember csodálja ezt a tűzijátékot. Aha! Így is lehet?! Az aha-élmény az olvasó üdvözülése, rácsodálkozása a szépre. Így, ilyen könnyeden, olvasmányosan is át lehet adni a tudást? Így is lehet? Így is lehet olvashatóvá, érdekessé tenni Tolsztojt, Móriczot, Karácsony Sándort? Ilyen okos derűvel, bölcsességgel is el lehet magyarázni a legszomorúbb tragédiákat, az „unalmas” műfaji titkokat is? Nagy erénye Varga Domokosnak, hogy játékos kétértelműséggel mesél az egyértelműről. És ami a legfontosabb, szép magyarsággal, pontosan, szépen. Varga azt állítja, és igaza lehet, hogy az olvasott és hallott szöveg a fejünkben, mint egy szűrőedényben nem tűnik el nyomtalanul, felhalmozódik a jó és rossz szöveg egyaránt. Ha valaki folyamatosan jó szövegeket olvas, az megmutatkozik nyelvhasználatában, gondolkodásában is, és ha a tévé ostoba reklámszövegeinek, egyenszövegeinek teszi ki magát, napi gyakorisággal, az megmérgezi magát, úgyhogy észre sem veszi. Az írótanulónak tehát meg kell válogatnia, kikkel barátkozik, kiket olvas, kiket hallgat, kiknek hisz, kik a példaképei.

Ha valaki folyamatosan jó szövegeket olvas, az megmutatkozik nyelvhasználatában, gondolkodásában is.

Be kell valljam, Varga Domokos inkább szellemi atyám, mint az édesapám. És nagyon sajnálom, hogy nem beszélgettem vele. Könyvéből és Benke Lászlótól tudom, hogy nála a mű és az ember szinkronban élt egymással. Nem véletlen, hogy szerzőtársa a kételkedő, jó humorú Vekerdi László, aki az egyetlen tanárom volt, és akit egy életre szívembe és agyamba zártam, becsültem. Az ő révén ismertem meg Varga Domokost, együtt írták az *Európa születése* című könyvüket, amiről lelkesen írtam egy üzemi lapba, és a rákosista szerkesztő reakciónak minősítette a könyvet és cikkemet, mert azt találtam írni, hogy az egyház tevékenysége nélkül nem született volna meg Európa. A szerkesztővel összeveszttem, és otthagytam a lapot. Íme egy könyv hatása, utóélete. Varga Domokos arra tanít, azt tette, vagyis azt írta, amit gondolt, és úgy élt, ahogy belső, kanti parancsa diktálta. Élete maga is íróiskolai példa. Erdőmérnökként kezdte, majd újságíró lett. 1950-ben kizárták a pártból, mert felesége féltetvére volt a Rajk-per egyik vádlottjának. Dolgozott a Magyar Rádióban és az Irodalmi Újságban. 1956. november 12-én Forradalmi Ifjúság aláírással szovjetellenes röplapot készített. 1956. november 14-én felolvasta a Nagy Budapesti Munkástanács ülésén a később letartóztatott Bibó István kibontakozás-tervezetét. 1957. január 20-án letartóztatták, két évre ítélték, 1958-tól,

szabadulása után, 1968-ig erdőmérnök volt, majd az *Élet és Irodalom* munkatársa, aztán 1970-től szabadfoglalkozású. 1992-től a *Lyukasóra* szerkesztője. 2002. május 12-én halt meg. Kerek nyolcvan évet élt, kerek egész az életműve, ami bizonyítja, amit Kosztolányi Dezső írt, hogy az énekesmadár a kalitkában is énekel. Mint a fentiekben említettem, megtalálta műfaját, a regényt és az esszét a múlt ábrázolásával, elmesélésével, és Jancsinak írta, hogy János is értse, gyerekkönyveivel is üzent a jelennek, a szeretetről írt, nekünk „kutya-fülűeknek”.

Az *Íróiskola* valóban Tollforgatás mesterfokon. Egy okos író vall életéről, irodalomról, szerényen csak írófélének mondja magát, pedig mestere szakmájának, hivatásának. Mert el tudja mesélni, lebilincselő stílusban, mindenki által érthetően írópályájának buktatóit, kapaszkodóit, tapasztalatait, amelyeket évtizedek szerkesztői munkája során szerzett. Külön kiemelendők a *Szellemidéző* ciklus fejezetei, amelyekben nagy-nagy szeretettel mesél a hűséges Szómíves Kelemenről, Mikes polkójáról, aki úgy szereti Rodostót, hogy nem feledheti Zágont és művének kalandos hazajutásáról. Arany János tanár úrról. Interjúját is olvashatjuk az öntudatos Szentkuthy Miklóssal, a nehezen érthető *Prae* szerzőjével. Elvezet bennünket Cseres Tibor műhelyébe, és együttérzőn ír a manapság elfeledett Csanádi Imre hazakereséséről. Elvezet bennünket Nemes Nagy Ágnes versvilágába.

Könyvének legszívszorítóbb írásaiban az érzékeny író, az érzékeny írók kiszolgáltatottságáról ír, aki nemcsak az ellenséges társadalom, hanem önmaga érzékenységének áldozata is lehet, ha komolyan veszi az írói felelősség parancsolatát: Ne hazudj! Csak az igazat! Varga részvétellel mutatja be a szinte ismeretlen áldozat, a költő Derzsi Sándor kálváriáját. És azt kérdezi, „*kell-e, hogy legyenek Derzsi Sándorok is? Önmön poklaikba aláhullók, sőt holtuk utániglan is elnémitottak?*” „Ki tehet róla?” És e kérdésre Derzsi soraival válaszol: „*Örökökül hagyom, hogy hazug korunkban / Sose hazudtam, / S kik elhazudták hazámat s az Istent / Megölvén mindent / Ők a halottak...* De aztán így búcsúzik, bús egykedvűséggel: *Nyugodhatsz Derzsi Sándor / Senkinek sem hiányzol.*” De ez a válasz nem elégítheti ki az olvasót. És elgondolkodhatunk az okok láncolatán. Mint ahogy az önmészítő, öngyilkos Szilágyi Domokos tragédiájáról is. Erről Varga Domokos ezt írja a minden tollforgató számára megszívlelendő intésében: „*Akit csak a maga szándéka szorít megszólalásra, az igazság szolgálatára, az jobb, ha lenyeli, amit kimondana. Senki sem köteles – költőként, íróként – másokat megváltó szerepet vállalni. Jónás is jobban tette, hogy nem sietett Ninivébe, sőt épp ellenkező irányba igyekezve szállt hajóra, kelt tengerre, hiszen így juthatott csak teljes bizonyossághoz – megjárta még a cethal gyomrát is – hol a helye, mi a dolga, s rühellje bárhogy a prófétaátogat: ez a sorsa.*”

UDVARHELYI ANDRÁS

Jóna Dávid

Csontgombok

Régen az igazságot kerestem,
szimbólumommá vált, mint a békének az olajág,
majd idővel ez a keresés kevésbé lett fontos,
egyre kisebbek lettek a matrijoska babák.

Szimulációkban hipotézisek vannak,
állítások és igazak már rég nincsenek,
gőgös önfényezéseknek kedvez a világ,
kihívásaikban a lehetőség inceleg.

Disztópiánk zuhanó liftjében szorongunk,
vakságunk a védelmünk is egyben,
a torkunkban van a gyomrunk
ebben a fényűző örületben.

A valóság, mint olyan, nincsen,
ez veszett el legelőbb,
talán tényleg kár hinni a döntéseinkben,
az elhagyott világ zaja sehogy se tűrhetőbb...

Konzolok pórázán mindaz mi Te vagy,
az őszinteség is látszat csupán,
az egész holnap elég, vagy lefagy,
csontgombok vagyunk egy szakadt ruhán.

Aknay Tibor

Elhagyatva

Az éles fény keményen
metszi a hóba árnyát
a sisakja vesztett toronynak.
hangtalan jajdul a kő csontú ház,
íves ablak szemei vakon,
magukban keresik
miértjeikre a feleletet.
Az üres padok közt,
a téglapadló helyét
felverte a fű,
a szószékről most
éji madár szól,
már senki sem emlékszik
a zsoltár dallamára.
Hallgatnak a szentek,
az élők és a holtak,
a kapunál a hasadt küszöbön
rongyai közül kilesve
létéért sír a remény.

BAÁN TIBOR

Szerepválaszaim

A Földön töltött létidő folyamatos távolodást jelent az isteni Forrástól, materializálódást, alkalmazkodást a 3D határolt világához. Megtestesülésünk szükségképp egy összetett testi-lelki program szerint történik.

Csak lassan tesszük fel első kérdéseinket a Mindenségnek, magunknak. A legfontosabb kérdésre: *ki vagyok én?* eleinte nem a kozmikus visszhang válaszol, hanem szűkebb és tágabb környezetünk. Ki vagyok én? „Én Te vagyok” – hangzik az egyik válasz. ...Persze van más válasz is, de mindegyik ugyanoda érkezik.

Emlékezetemben egy fehér hajú pap azt mondja nekünk, hogy Isten gyermekei vagyunk. Ha Isten gyermekei, akkor bizonyos értelemben istenek. Gúzsbakötött istenek, akik képzeletük varázslatával képesek túlelni a tényeken. Talán innen a gyerek mindenhatóság érzése.

Beleszülettünk egy királyságba, amely éppen a legsötétebb napjait éli. A legsötétebb persze a legközelebb van a hajnalhoz. Ez is kozmikus törvény. A nagy világekorszak színpadképe recseg-ropog. A sűgolyukból kihallatszó szavak különböző darabokból és hittételekből, filozófiákból csak a káoszt fokozzák bennünk. Nem erre van szükségünk.

Hatalmas a választék. Előttem van egy kép a Bhagavad-gitából, ahol egy fektetett nyolcas egyik sötét kürtőjébe érkezik a menet. A fiataloktól a halálba omló öregekig kanyarog a sor.

A másik kürtőből viszont csecsemők buknak ki. Az egyikük épp négykézláb mászik, de a másik már totyog és így tovább. Végtelen körmenetben a születés-halál körforgásának ábrája.

A reinkarnáció, mint a másvilági mechanika törvénye, amely Jézus idejében még része volt a korszak kultúrájának, meglehetősen logikus magyarázatot kínál arra, hogy életeink során előző életünk eredményeit, kudarcait aratjuk le, s nem egy merőben igazságtalan, irracionális élethelyzetet a miénk.

Sok ember számára ez izgalmas kérdés. Költészetem szemzőgéből nézve a reinkarnáció munkamódszer, hiszen a líra (tágabban az irodalom), másról se szól, mint arról, hogy az énben ezer másik én rejtőzik. Rétegzett énünk mélyén az ősök szólnak hozzánk.

Ezek az ősök talán mi voltunk. Ki tudja? A tér és idő fogalma a lírában könnyedén csúszik egymásba. Például így: „*A lombok zöldje mit se változott / A dűlőút ma is az Édenbe vezet*” (Zenit). Az érzélem is könnyen anyagiasul és fordítva, az anyag szemünk előtt változtatja halmazállapotát: „*Miféle örült szenvedélyek / konyharuhába törült háborúk / a napi robot vashak vége / és odafönt a csillagok.*” (Halottak napja).

A lélek belső birodalmában, ahova a költészetnek folyamatos bejárása van, Jézus csodatételeihez hasonló események történnek. Titkos találkozások: „*lesüllyedve a tükör foncsoráig találkozom veled*” (Látogatás), metamorfózisok: „*Zöld imakönyve volt a kert*” (Imakönyv).

Érzelmek tudatosításakor könnyedén repülünk az ittlétekből az odaátra. A lélektan ma se tudja pontosan, hogy milyen helyeken járunk álmainkban.

A költő gyermekénje, mert közel van időtlen eredetéhez, még nincs egészen itt. Létezése a játékban teljesedik ki. Varázshatalma van, mint a sámánnak, aki egy magasabb szinten közlekedik föld és ég között. A sámánok utódja, a mai költő ha el is veszítette varázshatalmának nagy részét, de még mindig rendelkezésére áll a csodatevő képzelet.

*Egy olyan igeidőben léteztem,
szinte idézőjelben, amely a szó szoros
értelmében nem is létezett.*

A felhő égi bokr, játszik rajta a napsütés. A valóság ugyanakkor lefekteti a költő képzeletét. Tudata drámai súlyokat hordoz. A könnyű nehéz lesz, a nehéz könnyű.

A cél az, hogy tanulságokat vonjunk le, hogy megértsük a hét szférából épített, egyre anyagtalansabb és egyre inkább láthatatlan fenséges és gyönyörű Univerzumot, amelynek minden atomjában jelen van a TEREMTŐ, aki a mi szemünkkel is látja ezt a távoli színházat a Naprendszerben, ahol a jó és a rossz végestelen küzdelme zajlik.

Beleszülettünk egy királyságba, amely éppen a legsötétebb napjait éli. Sétálok, s úgy idézem ezt a mondatot, ahogy a tornász tornázik. Karban tartja magát, ahogy szokás mondani. Hát én is, mikor erősítem szellemi izmaim. Próbálok kinyomozni, hogy miféle lény nevelődött a magból, a magzatból. Miféle védelem segített abban, hogy eljutottam idáig.

Felébredtem, s mégis mintha álmodnék. Életem eseményei, mint egy kitaposott papucs, ismerősek. Többször végigéltek, végiggondoltak. Nyilván azért, mert üzenetek vannak elrejtve az eseményekben, amik megtörténtek.

A kódnyitogató én, aki kipotyogott az egységből, már nem beszél magáról egyes szám harmadik személyben. Vagy mégis? Emlékezetes írói ötlet, hogy Poirot egyes szám harmadik személyben beszél Agatha Christie regényeiben: „*Poirot azt hiszi...*” No, igen, ez a gesztus gyermeki színben tünteti fel a detektív beképzeltségét, valósággal idézőjelbe teszi. Így, ilyen megbocsátó mosollyal, valóban csak egy nőíró tud viszonyulni hő-

séhez, aki átlát a társadalmi társasjátékon, s képes meglátni a felnőttben a gyereket.

Bizonyos nézőpontból földre vetített, létbe hívott énünkre is ugyanígy kell gondolnunk. Némi humorral és megértéssel. A világ gyermeki szememben feliratokkal és képekkel teli, ingerekkel zsúfolt talány volt. Nem gondolkoztam azon, hogy a felnőttek miképp tudnak eligazodni az utcák közt, miféle szertartáson ülök a templomban, amely a török hódoltság korszakát idézte. Rég volt. Akkor is sütött a nap. A fogyó és növény hold alatt teltek a napok. Őseinkre gondolok... Ha nem lennének őseink, hát nem lennénk mi sem. De vagyunk persze, vagyok (vagyok az ok), ahogy a magyar nyelvet értők hangoztatják.

Az Oknak ezer és ezer leágazása és igazodása, mint valami kozmikus pályaudvar. Olvasására és számtanóra és rajzóra és telnek az órák, és múlik a korszak... Aki megtanul olvasni, az egy világot kap. A feliratok hirtelen megteltek értelemmel. Vízművek. Fűszer-Csemege. Nem győzők olvasni, érteni, ámulni.

Tény, hogy az olvasás hídján keresztül lépésről lépésre jutottam közelebb ahhoz a szellemi Maghoz, amit énem centrumának éreztem.

Otthoni nevelésemnek köszönhetően mégis kritikával figyeltem a valóságot. Egy percig se hittem, hogy Pécs főterén, a Széchenyi téren felsorakozó tankok a béke hírnökei. 1957-ben mindössze 11 évesen egy kockás – azaz négyzettrácsos füzetbe „drámát” írtam 1956-ról, pontosabban elkezdtem írni valamit a Mecsekben történő harcokról.

Péter Erika

Nagyapám és a fák

A fák nem ismernek félelmet – átkarolnék minden ágat – ölelném, mint nagyapámat, mintha gyermek volnék s kezem virágszirom-tenyér

hozzábújnék,
mint riadt bogár
a levelekhez,
de elment, nem tudni hova,
végtelenbe vezet
óriás-lábnyma,
tisztlegnek a fák
árnyéka előtt,
ő rendbe rakja majd
a szétzilált időt.

Mindezt annak jelzésére, hogy miből épült fel a világképem. Információkból, eseményekből, képekből.

Egy olyan igeidőben léteztem, szinte idézőjelben, amely a szó szoros értelmében nem is létezett.

Homlokom mögött egy folyamatosan táguló birodalom. Valamiféle igény, hogy véleményt alkossak... Hogy megértsem a szavak igazi értelmét. A korszakot, amely folyamatosan történik.

Ezer helyről jönnek a szavak, a fojtogató mondathurkok. Jön egy szó, és nem tudni, kiféle, miféle. Kapitány valami hadseregben, vagy csak egy kis köznévi, akit bármikor besoroznak. Jön egy szó, és megtéveszt. Muszáj ezért kifagatni a szavak mögött lapuló szándékokat. Faggattam is őket...

Mindenféle könyvet kölcsönöztem a pécsi, majd a győri városi könyvtárból... Elsős gimnazistaként nemcsak regényírókat olvastam, hanem költőket: Balassit, Csokonait, Arany Jánost, Petőfit, Adyt, József Attilát, igazi szomjúsággal a világlírárt, oroszokat, angolokat, s nem utolsósorban francia szimbolista költőket is, megmámorosodva attól, hogy a szavak szellemi létezők, érzelmi energiacsomagok, képesek eljutni a lélek olyan láthatatlan térségeibe, ahol megszűnik a világ, a valóság, s valami másvilág kezdődik, ami van és nincs.

A költészetben való elmerülés, az írás azt is jelentette, hogy kilógtam a sorból. Igazodtam ugyan a valóság elvárásaihoz, de igazi lelki életem terepe mindig is belül volt. Könnyű ezt a helyzetet leönteni egy pszichológiai szakkifejezéssel, nem teszem, mert a lényegen mit se változtat.

Inkább egy verset idézek, amely leírja helyzetemet: „A költészet csoda volt, / bűvös kaleidoszkóp. / Ábráiban miket láttam? / Sok színes víziót. / Antikvitást, középkort, / szép kastélykerteket / s galambokat repülni / a kerengők felett...” (Csoda)

Ország László fotója

CZIGÁNY ILDIKÓ

Maldív

Mintha már elkezdődött volna. A jól ismert váróterem ma más. Elrepülünk egy olyan vidékre, amit eddig csak képeslapon láttunk! Hosszan várunk, késik a gép. Addig is érlelődünk, készülődünk...

Aztán néhány óra múlva már leeresztjük lelkünk túlnyomását, és a várakozás elveszíti minden ünnepélyességét. Közönyösen, kicsit megfáradtan esünk be végre a repülőbe, teljesen prózaian, gyorsan csukódnak az ajtók. Megszokott mozdulatok, berongyolok a kabinba, kollégáim a földiekkel évődve, villámgyorsan indítják a hajtóműveket, nevetve tüsténkedünk.

Az engedély ugyanolyan egyszerűen érkezik, mintha a napi negyedik Berlint nyomnánk, ám most elugrunk ide India alá, egy kerek kis szigetre...

Csak a start pillanata komoly. Csípős humorú, örökké évődő kapitányunk arca pár másodpercre rögzül, mint a fénykép, és Isten nevét emlegeti mielőtt – a következő tíz órára – feltolja a gázkarokat. Igen, most történik valami. Az átváltozás. Torokszorító pillanat a nevetésben. Elszakadás a földtől, az időtől, az itt maradóktól. Minden vadságunk, fölényünk, tréfánk szent... szemérmes titkolása a csodának! Hogy felszállunk. Hogy elválaszt egy pillanat, semmi sincs távolabb, mint akivel egy perce a földön beszélünk. Az irdatlan madár tényleg nekivág a világnak, ki tudja, hol áll meg, mi történik addig a földön és a pesti lakásokban, mi történik velünk, köztünk és a csillagokkal...?

170 tonnás, kedves madarunk égnek emeli orrát, aztán lát minket újra elmosolyodni a Lánchíd fényei fölött. Érzy, amint újraindul vérkeringésünk, már túl is vagyunk a misztériumon. Csak az órák telnek. Otthonunk békésen zúg az éjszakában.

Hiába mutat az órák hajnali fél hármát, valamint január 19. napját, éberem érintjük a virágos repteret, a pici pályát, a

hihetetlenül türkiz tengert, mesebelien bukdácsoló színes halakkal. Nincs nagyváros, nyomor, tömeg, öklendező házak. Nincs füst és szegénység, nincs gonoszság. Csak vidáman száguldó, spriccelő, hófehér hajók, sós virágillat, szűz szigeten! Lágú a levegő, nem szárad ki a torok, a bőr, nem kell vegyszerekkel kengetni naponta négyszer. 35 fok van, de nem bánt a hőség, szelíd szél jár, és magas a pálmaerdő. Este is hanyatt fekhetsz a kókuszpálmák közt benéző déli ég alá, tengertiszta csillagokat látni.

Nem puffaszt az étel, utána is jólesik a nap és a fürdő, nem égeti talpadat a korallból örölt homok: mérsékletre tanította őt valaki, csendesesen melegedik, és langyát soká őrzi. Növény nő a szabad ég alján fürdőszobánkban. Egy hete nem ismerem a zoknit. A cipőt sem. Nem lépsz skorpióra, nem kínoz a légy, a szúnyog, nem kapsz influenzát vagy leprát. Tiszta szemű világ. A merész szavak elkerülnek. Mérséklet és méltóság, türelem és törődés. Amit letesz, másnap ugyanott találsz. Hiszen te tetted oda. Szemét pedig nincs, mintha nem is lenne. Csend, csak hurrogó-vakkantó madárzaj és a végtelen idő. Tengerzúgás. Minden nyitva, átlengi tested a virágzó szél. Hibiscus piroslík, üdítő virágszirommal.

Az Egyenlítő nyár nyugalma. Mindent kiegyenlít. Akkora az egyensúly, hogy szinte már lebeg, levitál a világ. Mennyország? Lepkék, tüskés fejű kíváncsi gyíkok jönnek. A vízicsibe megvár, sárga gekkók fejjel lefelé, boldogan csettintgetnek. A banán fán terem, köpcös, kicsi, nap-ízű gyümölcs. Édesen cuppognak a gekkók. Mintha csókot küldenének. Halk szavú takarítónk naponta kétszer sepreget, és énekel faházunkban, minden este más virág szirmaival díszítve ágyneműnket. Délutánra ugyanis lehullanak a bőség sárga-vörös virágai, nagyok, mint az alma, és minden reggel új terem belőlük. Fiúk, mint

egy szál növény, halk, hajlékony figurák, csillogó csoki-szemmel. Disznósírt még nem ettek. A dédapjuk sem. Smaragd fürdővízben születtek, és a mennyország képernyője nevelte őket. Társaik is itt jönnek. A gém. Egyetlen tollvonás. Rajz a léte, valaki megalkotta. Ott meg hópihét sodor a szél? A tojásfehér homokon még fehérebb rákocska szalad, mintha virágszirom sodródna a szélben. A remeték mulatságos lények: tucatjával gyülekeznek, a körömhegynyi pirostól öklömnyi nagy csigaházig, és mozgó lakásukból ki-kilesve szorgosan közlekednek.

*Igen, a kutyák hiányoznak.
Es talán még több fa. Rád boruló
fűzfák, cinkével és harkállyal.*

Frézia-fák, cápa fog a bennszülöttől, az egyetlen emlős füleit hegyezi, csüng az ágon, súlyos illatok, röpke nevetések.

Ez Kelet. Profánul fogalmazva, hogy a „nyugatiaknak” is tesszen: kis híján összekevertem a nyilvános mosdót a szentellyel. Mert bejárata széles márványlépcső, vázákkal és vízben úszó virágszirmokkal ékes. Templomi tisztaság.

És a halak! Szelíd halak néznek: vízből keltek, a víz szülte őket, áttetsző ragyogásuk vetekszik a vízével, talán csak helyenként összeállt a víz – hallá. Szelíd halak puszilgatnak, vízgöngy a testük, ragyogás a létük, víz-buborék narancsszínű körvonalba zárva. Boldogan kóstolgatnak, húsos pusztit adnak a hullámok alján.

Hazavinnék több száz színes kendőt, teleaggatnám vele a házat, teleaggatnám az életem. Kókusz-koktél esténként, bokáig fehér-hús homokban, kék hal, gyémántnál fehérebb ragyogásban úszunk, türkiz nüanszai a vízben. Lélegzetünkkel együtt morajlik a tenger.

Nincs alkohol, nincs mit vásárolni. Nincs rohanás, nincs hová. Semmittevés? Csak gondolat és élet.

Bobory Zoltán

Ha...

Ha fehérre meszelt disznóól fala mellett állsz,
vagy templomtorony lábánál,
ugyanúgy melegít a késő őszi nap.

S ha mindkettő tövében fügebokor
kacérkodik veled termésével,
ugyanazzal az ízzel hódít meg.

Ha álmok szagatják éjszaka lelkedet,
de hajnalban madárhangok ébresztenek,
ugyanolyan hittel mondj hálát...

S ha akadály, köd van előtted utadon,
érezd magadban az erőt, hidd,
vezetni fog a Rend és a Szeretet.

Mi hiányzik mégis? Csak hiányzik valami, tűnődöm a hetedik napon, békésen üldögélve. A kutyák! Ez az első. Nem látok négy lábút, nyaffantva ugrálót. Az egyetlen emlőst, repülő kutyáimat egyre nagyobb szeretettel nézem. Esténként madárrá válnak, és elrepülnek... Igen, a kutyák hiányoznak. És talán még több fa. Rád boruló fűzfák, cinkével és harkállyal. Meg hiányzik a repülőgép adrenalin-emelő izgalma és barátaim oldozó nevetése. Amibe olykor egy kis káromlás is kerül. Hiányzik a kihívás. A győzelem és a veszteség. Ami felsért és meggyógyít. Ami gyötör, hogy elengedhessen. Szóval minden, ami nem Egyenlítő. Vágyom arra, hogy tél is legyen, hószagú, hogy feloldozzon fészkeivel a tavasz, hogy elinduljunk és megérkezzünk, hogy legyen fokozás, felépülés, csapás és vigasztalás, dinamika és harmónia. Vágyom a rosszra, mint egy keserű kortyra. Szeretnék sírni! Megérdemlem. Szeretnék edzeni, és feketeöves fiúkkal küzdeni, akiknek ujjal írt neve fehéren ragyog a darált homokban, sok száz mérföldre attól, ahol ő van...

Kell a rossz. Kell a félelem. És kell az öröm varázsa. Az ócska dallam, ami összeköt és uniformizál kontinenseket, de mégis szívmengető a kábító és kötelező ritmus, ami hiányzik, mint alkoholistának egy korty ital, ami száguldani tanít romlott utakon, pénzéhes kereskedők felkínált autójával, kell minden, ami a mennyországban unalmas lehetne... ha örök-ké tartana.

De vajon örökké tart? Lassan vissza kell térnünk.

Jó itt, az Egyenlítő fogságában. A levegő a legjobb. Lassan lépünk. Kúszik az idő, mint a partra nyúló, kiterülő hullámok. Tapadunk, mint ujjunk közt a fehér iszap. Óceán vesz körül. Trópusi felhők és dörömbölő tenger. Hiányzik valami? Hiszen itt minden tiszta. Talán az hiányzik, amit gyűlölök?

Kerek a világ, mint egy sziget. Fentről láttam.

Maradnék még, mert menni kell.

Mennék, ha maradni kéne...

Bozók Ferenc

Temetőben

Puha sál a nyakamban a szél,
a hávon hegeket hagy a szán.
Betonozza az évet a tél,
január betapasztja a szám.

Simogatja reánk a havat,
szeliden beszítál: sose bánd.
Puha fedlapokat rakogat.
Igazítja reánk a halált.

Geopolitikai útikönyv

PALLAS
ATHÉNÉ
BOOKS

Miért fontos a földrajz a gazdasági és geopolitikai folyamatok megértéséhez?

Cszizmadia Norbert geográfus a földrajzi és a gazdasági összefüggések feltárásával értelmezi a 21. század geopolitikai folyamatait. Kutatási eredményeit 100 szemléletes és új térkép segítségével is bemutatja most megjelenő *Geofúzió – A földrajz szerepe a 21. századi gazdasági és geopolitikai világrendben* című könyvében.

A 21. század nemzetközi viszonyai a korábbinál is összetettebbé, sokrétűbbé váltak, így az elemzésükhöz és megértésükhöz is új eszközökre van szükség. A szerző korábbi, szakmai sikerkönyve, a *Geopillanat – A 21. század megismerésének térképe* folytatásaként megjelenő *Geofúzió* című könyvében a geofúzió módszerével vizsgálja a korszak mozgatórugóit, erőközpontjait, eredményeit és stratégiáit.

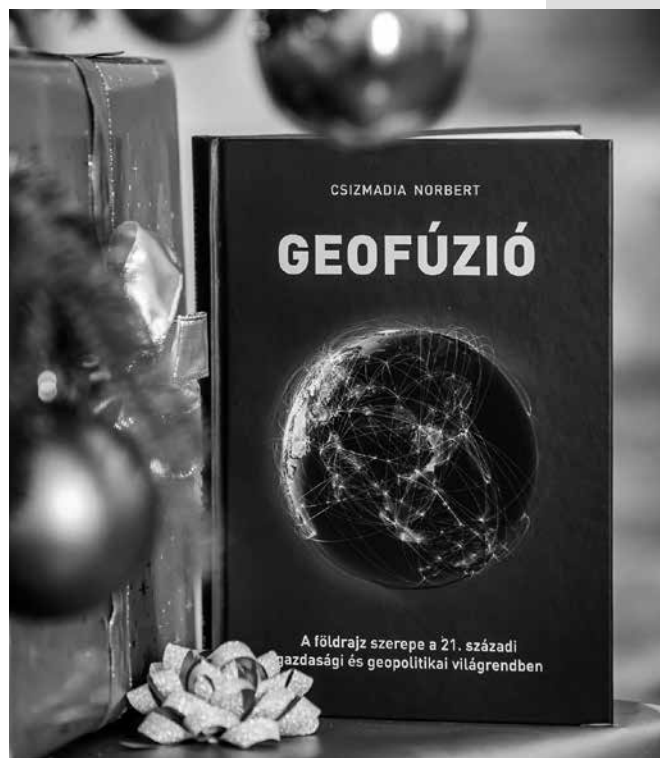
Az általa bevezetett fogalom, a „geofúzió” a világ komplex jelenségeinek térbeli összefüggéseire utal. A geofúzió a hálózatok geopolitikája és egyben a geopolitika hálózata, a földrajz fúziója a közgazdaságtannal, a társadalomföldrajzzal, a hálózatkutatással és a természettudományokkal. A hálózati térképek segítségével pedig kirajzolódnak világunk új gazdasági és geopolitikai erőközpontjai.

A *Geofúzió* című könyv az alábbi kérdésekre keresi és adja meg a választ: Miért fontosak a földrajzi tényezők? Hogyan térképezhetjük fel a földrajz segítségével az új gazdasági és geopolitikai világrendet? Milyen szerepük lesz a globális városoknak az elkövetkező évtizedekben, és hogyan változik a versenyképességi rangsoruk? Hogyan formálja világunkat az összekapcsoltság? Mit jelent egy új, összekapcsolódó Eurázsia, és milyen jelentőséggel bír ez az eurázsiai fenntartható növekedésre építő korszak? Hogyan alakul világunk térszerkezete, és milyen geopolitikai modellekkel írhatjuk le ezeket?

A szerző most megjelenő új könyvében bemutatja a földrajz és a geopolitika kapcsolatrendszerét...

A szerző most megjelenő új könyvében bemutatja a földrajz és a geopolitika kapcsolatrendszerét, és azokat a geopolitikai tényezőket és struktúrákat, melyek segítségével megérthető a 21. század többközpontú gazdasági és geopolitikai világrendje. Epilógusként pedig elemzést ad arról, hogyan változtatta meg a Covid-19 járvány a világot.

Meglátása szerint a nemzetállamok szerepe ugyanolyan fontos lesz, mint a nemzetállamokon belül található globális városok szerepe. Többközpontú világban élünk, ahol a két legfontosabb geopolitikai szereplő, Kína és az Amerikai Egye-

sült Államok mellett fontos szerepe van a regionális központoknak és különösen az olyan kaputárségeknek, mint Közép-Ázsia, a délkelet-ázsiai ASEAN-országok vagy térségünk: Kelet-Közép-Európa. Egy 500 éves „atlanti korszakot” egy új, eurázsiai korszak vált fel, melyben az összekapcsolt Eurázsianak mint szuperkontinensnek egyre fontosabb szerep jut.

Csizmadia Norbert geográfus, korábban a Nemzetgazdasági Minisztérium tervezéskoordinációért felelős államtitkára, majd 2013 márciusától a Magyar Nemzeti Bank ügyvezető igazgatója volt. 2016 óta a Pallas Athéné Innovációs és Geopolitikai Alapítvány, majd pedig jogutódjának a PADME-nek az elnöke. A Hungarian Geopolitics (HUG) magazin főszerkesztője. A Magyar Földrajzi Társaság geopolitikai szakosztályának társelnöke, a Neumann János Egyetemért Alapítvány kuratóriumi elnöke.

A *Geofúzió* című kötet, valamint a Pallas Athéné Könyvkiadó (PABooks) korábban megjelent kiadványai megvásárolhatók a PABooks webáruházában, a WWW.PALLASATHENEKIADO.HU oldalon. Facebook-oldalán (www.facebook.com/PallasAtheneKiado) és podcastcsatornáján (elérhető a Spotify- és az iTunes-platformokon) az érdeklődők további hasznos, érdekes információkat találhatnak a megjelenő könyvekről és a hozzájuk kapcsolódó eseményekről.

Murányi László

Jus murmurandi

A családi kapcsolatokból, a gyermek-szülő kapcsolatából is eltűnt az imperatívusz. Mindenben, mindenkinek, mindenhol „joga lett”, ezt veri beléd a sajtó meg a hétköznapi felületesi.

A dolgok meg elvégeztelenek.

A bomlasztó jelenségek irgalmatlanul szaporodnak. Érzékeljük naponta, de immunisak vagyunk rá, mint a felnőtt a mumusra.

Van vigasz: idővel a bomlasztóknak neve lesz. Ezt már most jó tudni. Az lesz a rettenet kora. Nekik.

■ ■ ■

Ha evidenciaként elfogadsz minden nehéz próbát, mi az életben forgószeleként megtalál, úgy napi kítűzött kis céljaidat is könnyen elveszíted. „Elfáradtam” – mondd.

„Ekképp az öntudat belőlünk mind gyávját csinál” – mondja híres monológjában Hamlet, dán királyfi. Valahol e körül kutakodik Ó. Ám a legfontosabbnál: „...lenni vagy nem lenni...”, nemigen jut tovább.

■ ■ ■

Komoly sportesemény itthon. Himnuszok. A vendégcsapat játékosai lendülettel, teli szájjal éneklük a sajátjukat.

A mieink – szinte látható szívességből, unottsággal – inkább csak kigyúrnek valamit a szájuk szélére. Egymás mellett álló négy vezetőjük mutatja a kamera: fa arccal némák, mint a hal. Netán szégyellik, hogy „Isten, áldd meg a magyart”? Netán a vezetőknél az az új „trendi”, hogy csak játszó szereplők énekeljenek?

Netán... netán... netán... milyen kérdéseket érdemes itt még feltenni – ezeknek?...

■ ■ ■

Ilyen című honlapot éltetnek jó szándékú emberek: „Az Utolsó Olvasóért”. Ez a teljes feladás. Ez nem lehet.

A könyvek mindig megtalálták az embert. Vagy az ember a betűt: mert mindig kellett az eszmélés, a sziklafok, a biztonság, az írók pásztoroló sorai. A forrás, mint egy hegyi pataké. Ez ügyben (is) hihetünk Márai Sándornak: „...az ember a legnagyobb nyomorúságban is áhítással hajol a nyomtatott betű fölé...”

(Napló 1984–89 Helikon, 2002)

Tisztelt jó szándékú emberek!

Utolsó olvasók nem lesznek.

Mert akkor már semmi nem lesz. Az a végítélet lesz. Aho- gyan meg vagyon írva: „ama napon...”

■ ■ ■

A kórházi eligazítón keresem X.Y. orvost. A főorvos Úr vizitel, körülbelül egy óra múlva tud vele beszélni – így a válasz.

Máskor X.Y. főorvos Úrral szeretnék kapcsolatot találni telefonon, de itt a központos javít ki: a professzor Úr ezen a héten szabadságon van. Valaki megtanítja az informátorokat, hogy az érdeklődővel rögvest közölje X.Y. megfelelő orvosi rangját, státuszát, tudományos titulusát?

Nekem – aki magáért a megbízható orvosért, emberért keresek fel valakit, kötelességem-e tudni beosztását, tudományos fokozatait?

A szakmai rangsor kórházon, rendelőn belül az ott dolgozóknak fontos lehet, de nem tartozhat rám. Mert biz’ több, mint furcsa lenne, ha valamelyik professzor Urat keresve így hangzana tájékoztatásom kiigazítása: a főorvos Úr... az akadémiai doktor Úr... most operál, dél körül érhető el...

Eddig, hála az égnek, számos, nagy tudású és barátságosan segítőkész orvossal, főorvossal, akadémiai fokozatúval hozott össze jó sorsom. Mindahányan egyszerűen doktornőnek, doktor úrnak szólították magukat. Hogy van-e magatartásoknak jelzésértéke – ezt nem tudhatom.

Csak leírtam.

*A nincstelen parasztság
egy része pedig a földtáblák szélén áll,
kalapját gyűri a kezében*

Adósságban fuldoklik az egész világ.

A „kölcsonzók” tudják, hogy soha nem kapják vissza sok száz-ezer milliárdnyi pénzüket.

Csak még azt nem sejtik tán, hogy az emberiség egyszer csak feláll, és eltáncoltatja őket. Egészen a poklok tornácaig.

■ ■ ■

Úgy megverettünk e gazdag, magyar földön, hogy az emberek 60 százaléka ma már városban él. A nincstelen parasztság egy része pedig a földtáblák szélén áll, kalapját gyűri a kezében, és nézi az antalli és az azt követő „örökséget”, az utóbbi két és fél évtized állami tolvajait, igazi nagybirtokosait.

Uram! Csak Te igralmazhatsz nekünk.

Búvópatak

Polgári, kulturális és társadalmi
havilap – www.buvopatak.hu

Alapító, főszerkesztő: CSERNÁK ÁRPÁD

Tervezőszerkesztő: CSERNÁK BÁLINT

Főmunkatárs: FARKAS JUDIT

Olvasószerkesztő: Szabó Pap Edit

Munkatársak: Lukács János, Németh István Péter,

Ország László, Papp Árpád, Sarusi Mihály, Szutrély Péter

Nyomdai munkák: Pethő Kft, Kaposvár, Fő utca 57.

Felelős vezető: Pethő László

Sokszorosítás ideje: 2021. február, sorszáma: 2/2021

E-mail: posta@buvopatak.hu

ISSN 1588-9335

Kiadja: BÚVÓPATAK ALAPÍTVÁNY

Kaposvár, Somssich P. u. 11–13. I/12.

A kiadásért felelős: Csernák Árpád

A Búvópatak Alapítvány számlaszáma:

10918001-00000012-93920004 UniCredit Bank Hungary Zrt.

IBAN szám: HU62 – BIC (SWIFT kód): BACXHUHB

Csernák Árpád
Madárszem

„A semmi ágán ül...”

A szívem? Nem, nem... Lélek ez...

Lélek-madár... A lélek kis hamuszürke madara...

és nem a semmi ágán ül, hanem egy havas faágon...

Este van, tél, köd, hó... gubbaszt... kis sűrű csomó: fölborzolja a tollát...

parányi, csillogó sötét szemére rá-rácsukódik több tonnás szemhéja...

hunyorog...

A test ernyedten, tátott szájjal, meredt tekintettel, üresen...

Egymást szokták segíteni.

Egymásnak adnak erőt.

Néha a lélek a testnek,

máskor a test a léleknek...

...de néha mindkettő elfárad...

...nem is várják el egymástól, hogy segítsenek...

...csak nézik egymást: a meredt, üres, tompa tekintet, és a hunyorgó-csillogó...

...a ködben, a szélben, az éjszakába boruló havas tájban...

...aztán visszaröppen a madár...

...nem tudni miért, nem tudni honnan veszi az erejét...

Fáj! Jajdul fel a test...

Jaj, de jó: fáj!

Élek! Élünk!

Látom a hócsuklyás fákat, hallgatom a szél zúgását...

Ország László fotója

Kapható az újságárusoknál

A *Búvópatakot* 2021-ben is keressék az újságárusoknál!
A lap éves előfizetési díja 5000 Ft. Megrendelhető
az impresszumban olvasható elérhetőségeink valamelyikén.

TÁMOGATÓINK

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Zrt.

MINISZTERELNÖKSÉG

9 771588 933004

21002